

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Nováková
Rozsudek pro zmeškání

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozsudek pro zmeškání vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 28. 8. 2018

.....
Lenka Nováková

Touto cestou bych ráda poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její ochotu, vstřícný přístup, odborné vedení a užitečné a cenné rady při psaní práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Historický vývoj rozsudku pro zmeškání a jeho smysl a účel	10
1.1 Historie institutu	10
1.2 Smysl a účel institutu, koncepce rozsudku pro zmeškání obsažená v OSŘ	15
2. Právní úprava dle OSŘ	17
2.1 Předpoklady k vydání rozsudku pro zmeškání a následný postup soudu včetně judikatury NS a ÚS k dané problematice	17
2.1.1 Řádné a včasné předvolání k prvnímu jednání, poučení	17
2.1.2 Neúčast žalovaného a účast žalobce na prvním jednání	20
2.1.3 Absence důvodné a včasné omluvy, omluvitelný důvod zmeškání	24
2.1.4 Materiální podmínky vydání rozsudku pro zmeškání – „vhodnost“ jeho vydání, důvodnost nároku a předchozí aktivita žalovaného	26
2.1.5 Nepřípustnost rozsudku pro zmeškání	29
2.2 Zkrácená forma rozsudku	30
2.3 Prostředky nápravy vadného rozhodnutí	32
2.3.1 Odvolání	33
2.3.2 Zvláštní úprava v části výkonu rozhodnutí	34
3. Věcný záměr civilního soudního řádu	36
Závěr	39
Bibliografie	42
Monografie a kolektivní díla	42
Judikatura	42
Články	43
Zákony a důvodové zprávy	44
Abstrakt	45
Summary	45

Klíčová slova	47
Key words	47

Seznam použitých zkratk

OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
CŘS	zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)
ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních předpisů
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná sdělením č. 209/1992 Sb.

Úvod

Tato diplomová práce se komplexně zabývá institutem rozsudku pro zmeškání, a to jak v podobě, v jaké je v současné době, tak historií tohoto institutu a případným dalším vývojem. Časový rámec hodnocení tohoto institutu tedy sahá až do římského práva, ovšem to pouze okrajově, hlavní časový rámec práce se pohybuje od roku 1898 (účinností ČRS), stěžejní část práce se zabývá současnou právní úpravou a pak je také část práce věnována navrhované budoucí právní úpravě, neboť u ní dochází k výraznému posunu, co se týče chápání a využití rozsudku pro zmeškání, respektive jeho rozšíření na nyní jinak postihované situace (např. rozsudkem pro uznání).¹

Historie institutu je důležitá z hlediska pochopení pravého smyslu a účelu tohoto institutu, s ohledem na rozdílnost právních úprav v čase. Z historicky nejdůležitějších právních úprav je pro tuto diplomovou práci stěžejní zákon č. 113/1895 ř. z. o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), kde byl rozsudek pro zmeškání upraven zásadně jiným způsobem, než je v současnosti. Právní řešení institutu bylo komplexněji pojato, bylo širší v mnoha ohledech a celkově byl tento institut komplexněji zpracován.² Současná úprava v OSŘ je koncentrována zejména do ustanovení § 153b OSŘ, kdy se tato úprava v čase měnila jen nepodstatným způsobem, proto v této práci nebude historie těchto drobných změn reflektována a bude pracováno pouze s OSŘ ve znění pozdějších předpisů, neboť rozbor těchto rozdílností nemá pro tuto diplomovou práci většího smyslu. Po analýze současné právní úpravy se tato práce věnuje rozboru zamýšlené změně rozsudku pro zmeškání, a to právě v kontrastu se současnou úpravou, když právě u tohoto institutu jsou zamýšlené výrazné koncepční změny. První výzkumnou otázkou této práce tak je otázka, jaký je či má být pravý smysl rozsudku pro zmeškání a zda je současnou právní úpravou naplňován.

Důvod výběru tohoto tématu tkví v tom, že současná úprava rozsudku pro zmeškání je stále v určitých ohledech kritizována, zejména v souvislosti se zásadou rovnosti účastníků, resp. rovností procesních zbraní. Institut byl v mnoha ohledech přezkoumáván také ústavním soudem, kdy zejména jeho usnesení a nálezy vedly k zachování současné podoby institutu. Ústavní soud se u rozsudku pro zmeškání dosud drží ústavně konformního výkladu, když při přezkumu ústavnosti institutu musel definovat tzv. materiální podmínky rozsudku pro zmeškání, které doplňují podmínky formální stanovené v ustanovení § 153b OSŘ, a to vše s cílem zachovat

1 Ministerstvo spravedlnosti. Věcný záměr civilního řádu soudního. [online]. justice.cz, 2017 [cit. 2. srpna 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>, k bodu 255 – 259

2 LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s.74–76

současnou právní úpravu platnou a účinnou.³ Právě ústavnost institutu s ohledem na rovnost procesních zbraní a spravedlivý proces jako takový je druhou výzkumnou otázkou této práce.

V této diplomové práci lze jako stěžejní literaturu, mimo zákonná znění konkrétních ustanovení týkající se rozsudku pro zmeškání a judikatury, označit několik publikací. Co se týče historického vývoje a zhodnocení předcházející právní úpravy, je to jednak Civilní proces od autorského kolektivu pod vedením Schelleové, který se do hloubky věnuje historii tohoto institutu, a také publikace Moderní civilní proces od kolektivu pod vedením Lavického. Přestože tato publikace nerozebírá institut rozsudku pro zmeškání nějak zvlášť obsáhlým způsobem, jedná se o velmi kvalitní publikaci, která se zaměřuje především na smysl a účel tohoto institutu a také na částečné porovnání současné právní úpravy s úpravou v ČRS. Vzhledem k tomu, že autor publikace je také jedním z autorů věcného záměru k nové právní úpravě, je tato publikace také určitým podkladem k pochopení směřování této budoucí právní úpravy. Komentářová literatura je pro tuto práci také velmi přínosným zdrojem informací. Nejobsáhleji a také nejpraktičtěji o tématice pojednává Soudcovský komentář k OSŘ od autorského kolektivu pod vedením Jirsy. Také komentář od nakladatelství C. H. Beck je v této práci využit, tento se zaměřuje zejména na výklad rozsudku pro zmeškání v souladu s aktuální judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Některé problémové aspekty rozsudku pro zmeškání pak prakticky rozebíral také komentář nakladatelství Wolters Kluwer. K pojetí rozsudku pro zmeškání jako takového je vhodné také uvést Josefa Macura jako autora několika článků, které ve svých výkladech často cituje mimo jiné právě také Ústavní soud, ale více méně také všechny výše uvedené publikace, když právě on ve svých pracích definoval, co je smyslem zavedení rozsudku pro zmeškání. Přestože výše uvedená literatura o rozsudku pro zmeškání pojednává relativně do hloubky, cílem této práce je obsáhnout problematiku rozsudku pro zmeškání do jednoho díla, kdy v současné době je toto téma velice aktuální právě s ohledem na věcný záměr chystaného nového civilního procesního předpisu.

Práce je obsahově členěna do tří kapitol. První kapitola pojednává o historii a vývoji institutu a také hledá odpověď na otázku, co je jeho smyslem a účelem. Druhá kapitola je zaměřena na současnou právní úpravu. Seznamuje čtenáře se základními podmínkami, které musí být splněny pro vydání rozsudku pro zmeškání, a také s problematickými aspekty této právní úpravy u jednotlivých podmínek. V této části je obsahově významná podkapitola týkající se materiálních podmínek rozsudku pro zmeškání, když zde je v největší míře řešena druhá výzkumná otázka, a to otázka ústavnosti institutu, resp. jeho právní úpravy, a také jeho jiné nedostatky. V druhé kapitole jsou také rozebrány možnosti nápravy případných vad rozhodnutí, možnosti jejich

³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04

využití a postup soudu v těchto případech. Poslední kapitola je zaměřena na směřování budoucí právní úpravy institutu, když se zaměřuje na věcný záměr připravovaného civilního řádu soudního.

V této diplomové práci je metodologicky v největší míře využita metodologie skrz recentní objektivní výkladový cíl, když cílem práce je systémovou analýzou právní úpravy dospět ke zhodnocení současného stavu právního zakotvení rozsudku pro zmeškání. V rámci tohoto výkladového cíle práce využívá jak formálně systematických argumentů, tak zejména teleologického výkladu, když se práce snaží dobrat zejména ke smyslu a účelu tohoto institutu, a i současné judikatorní tendence směřují k vymanění z přílišného formalismu při posuzování ústavnosti tohoto institutu a upřesňování podmínek při jeho vydávání. Dále tato práce využívá také subjektivně historický výkladový cíl, když se snaží pochopit důvody zakotvení právní úpravy, a také důvody odchýlení se úpravy historické.

1. Historický vývoj rozsudku pro zmeškání a jeho smysl a účel

V této kapitole bude čtenář obeznámen s historií a vývojem samotného institutu, se změnami, které nastaly v jeho právní úpravě od doby jeho zavedení. Odpoví nám na otázku, co je účelem samotného institutu a jeho smyslem.

1.1 Historie institutu

V českém civilním právu je institut rozsudku pro zmeškání institutem tradičním, známým již od 19. století. Tento institut byl na území naší republiky zaveden v roce 1898, a to zákonem č. 113/1895 ř. z. o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), kdy tento platil na celém území Předlitavska. Po zániku Rakousko-Uherska byla tato norma recipována zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, do československého právního řádu, kde institut zůstal zachován s minimálními obměnami právní úpravy až do účinnosti zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních.⁴

Ovšem určité formy rozsudku pro zmeškání se na území naší země objevují a vyvíjejí již po staletí a základy tohoto institutu vycházejí již z práva římského. „*Nedostavil-li se žalovaný přes trojí obeslání nebo vydání ediktu peremptorního, byl vydán proti němu rozsudek pro zmeškání (quasi in contumacem dicta sententia). Předpoklady pro tzv. kontumaci se postupně v římském právu procesním vytvářely již od klasického řízení extraordinárního přes klasický proces denunciační až po proces libellový.*“⁵ Dále se kontumační rozsudky v českém právu dají naleznout ve středověku také v rámci tzv. stanného práva, kdy vlastní přelíčení bylo započato (v případě řízení u zemského soudu) zemským řečníkem, který nejprve zjišťoval, zda se dostavila jednak strana, která při započala - původ (žalobce), a jednak zda se dostavila strana pohnaná (žalovaný). Původ se vyvolával pouze jednou, a pokud na zvolání nereagoval, ztrácel spor, ovšem nárok tím neztrácel a mohl jej znovu uplatnit. Naproti tomu na pohnaného se volalo třikrát, a pokud nereagoval ani na jedno vyvolání, ve sporu prohrál. Už tehdejší úprava znala „omluvitelné důvody“, kdy se ke při pohnaný nedostavil, a pokud soud uznal tento důvod, mohla strana pohnaná zažádat o odklad a soud musel v důsledku vydaný rozsudek zrušit a stanovit nový rok. Jednotlivé důvody, pro které mohlo být žádáno o odklad, nebyly nikde výslovně určeny, ale některé můžeme dohledat. Například obecně o „legitimum impedimentum“ mluví Statuty Konráda Oty, o „potřebě jíž by (úředníci) dali (straně) požití“ zase knihy Rožmberské a Ondřej z Dubé uvádí jako důvod „nemoc, neb z země neb královú služby“.⁶ Mezi další důvody patřily rozvodnění, zranění na cestě

4 KLAIN, Jakub. *Rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta právnická, 2016. s. 1. Vedoucí diplomové práce Tomáš Pohl

5 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 552-553

6 Tamtéž s. 553

k soudu a oheň. Později Všehrd rozlišoval potřebu, příhodu a nouzi, kdy potřebou byla myšlena královská a zemská služba a zaneprázdnění za hranicemi země, příhodou byla míněna choroba, úraz nebo zranění a nouzí rozvodnění, zajetí a věznění. Ale tento výklad není kompletním, jednalo se pouze o nejčastější důvody.⁷ Soud zrušil rozsudek také v případě, že jej vydal omylem, nebo pokud byl získaný podvodně. Kontumační rozsudek ale nebyl omezen pouze na první jednání ve věci, mohl být vynesena také v průběhu dalších fází řízení, např. pokud žalovaný neodpověděl na žalobu, když na tu odpovědět musel. Opět ale bylo zachováno proti žalovanému několikanásobné vyzvání, aby tak učinil, konkrétně měl být opět vyzván třikrát, pokud ani poté nereagoval, soud mohl opět vydat kontumační rozsudek. Stejně mohl rozhodnout i v případě, že žalovaný uznal nárok žalobce, nebo ho výslovně nepopřel.⁸ Kontumační rozsudek tak v sobě zahrnoval jak rozsudek pro zmeškání, tak v podstatě rozsudek pro uznání, který ovšem byl širší než současná česká právní úprava, když zahrnoval i případy nepopření žalobcovu nároku, nikoli pouze výslovného uznání takového nároku.

Co se týče následného vývoje, až do roku 1897 byla právní úprava civilního řízení na našem území ovládána zásadou legálního pořádku, kdy ke změně došlo právě přijetím výše uvedeného zákona č. 113/1895 ř.z., civilní řád soudní, kde byla naopak upřednostněna zásada arbitrárního pořádku. S touto zásadou bylo spojeno také uplatnění tzv. sociální koncepce civilního procesu, kdy tato dává větší možnosti pro uvážení soudce, kterému dává do rukou k uplatnění nové a modernější prostředky. Tato koncepce a právní úprava ale také znamenala minimálně teoretickou možnost účelově se snažit řízení prodlužovat, a proto na to právní úprava musela předběžně reagovat a jako jeden z institutů zabraňující možnému prodlužování řízení byl zaveden rozsudek pro zmeškání.⁹

Tato úprava byla oproti dnešní úpravě jednoznačně širší, v zákoně o soudním řízení v občanských rozepřích právních byla úprava rozsudku pro zmeškání upravena především v §§ 396–403. Širší pojetí tohoto institutu se projevuje ve dvou rovinách. První rovinu se dá spatřit ve větším množství případů, na které se dá institut vztáhnout, když právní úprava znala dva typy tohoto rozsudku, a to rozsudek při zmeškání „úplném“ a při zmeškání „částečném“. O zmeškání úplné se jednalo v případě, který je pokryt i současnou právní úpravou, tedy při zmeškání prvního roku¹⁰ (dnes prvního jednání). Mimoto ale také upravoval možnost postihnout také tzv. zmeškání částečné, o které se jednalo v případě, kdy „žalovaný nepodal včas odpověď

7 MARKOV, J. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.-XVII. století*. Academia: Praha, 1967. s. 38–39, citováno dle SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 554

8 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 554–555

9 LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s.74–76

10 § 396 ČRS

na žalobu¹¹ nebo při zmeškání pozdějšího roku¹², tedy když už strany vyvinuly nějakou činnost k prokázání skutkového stavu a ke zmeškání došlo až během již započatého řízení¹³. Druhou rovinou, ve které byla právní úprava širší než ta současná, byla možnost vydání kontumačního rozsudku jak proti žalovanému, tak proti žalobci.

Vzhledem k tomu, že zákonodárce současnou právní úpravou rozsudku pro zmeškání měl v úmyslu navázat na právní úpravu ze zákona č. 113/1895 ř.z., i když s určitými obměnami, respektive s příklonem k úpravě uherské¹⁴, je namístě blíže se na úpravu rakouskou podívat. K důvodům odklonu od této úpravy více v dalších podkapitolách.

Jednou z variant, kterou upravoval § 396 z. č. 113/1895 ř.z., byla možnost využít rozsudku pro zmeškání pro případ, kdy zmeškal buďto žalovaný nebo taky žalobce první rok (v případě jednání u okresního soudu, kde nebyl užít první rok, se jednalo o rok ustavený hned po žalobě k ústnímu jednání¹⁵). V takovémto případě soud neměl jinou možnost než na návrh strany, která se k roku dostavila, vzít skutkové okolnosti přednesené touto dostavivší se stranou za pravdivé. (Jedinou výjimku představovala situace, kdy měl další účastník k dispozici důkazy, které tento skutkový stav vyvracely.) V takovém případě nebral soud v úvahu písemná vyjádření ke skutkovému stavu, která soudu zaslala strana, která se nedostavila.¹⁶ Oproti současnému stavu je důležité zdůraznit, že soud vydat rozsudek pro zmeškání musel. Ovšem „právní posouzení tohoto skutkového stavu bylo v rukou soudu. Došel-li tedy k názoru, že z těchto skutečností nelze právně vyvodit nárok uplatněný stranou, mohl rozsudkem pro zmeškání žalobu zamítnout (přestože žalovaný zmeškal) nebo jí vyhovět (přestože žalobce zmeškal). Podmínkou ovšem bylo, že v těchto případech musel být rozsudek napsán v kompletní podobě, nebylo tedy možné použít zkrácené formy ani záznamu o rozsudku.“¹⁷

Další variantou byla situace, kdy žalovaný včas nereagoval na žalobu („nepodal-li žalovaný včas odpověď na žalobu“¹⁸), když při prvním roku mu k této odpovědi soud uložil lhůtu, přičemž se jednalo u sborového soudu první instance. Pokud při prvním roku žalovaný uplatnil námitky nepřislušnosti pořadu práva, nepřislušnosti soudu, věci zahájené či rozhodnuté, musela být nejdříve vyřízena takováto námitka, a to buď ve zvláštním jednání k tomu nařízeném, a v takovém případě mohl žalobce po zamítnutí těchto námitek uplatnit návrh na vydání rozsudku

11 § 398 ČŘS

12 § 399 ČŘS

13 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 555

14 Viz Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18

15 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 555

16 § 397 ČŘS

17 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 555

18 § 398 ČŘS

pro zmeškání, anebo nebylo-li toto nařízeno, musel žalobce nejdříve při dalším roku navrhnout ústní přelíčení k těmto námitkám, když soud se již nemohl sám vrátit k těmto námitkám a sám nařídit pro ně zvláštní jednání, a pokud tyto byly zamítnuty, mohl být teprve na žalobcův návrh vydán rozsudek pro zmeškání.¹⁹ Žalovaný se mohl tohoto projednání námitek účastnit, ale mohl uvádět pouze skutečnosti, které by odůvodňovaly jeho procesní obranu, byly-li však jeho námitky zamítnuty, mohl soud rozhodnout rozsudkem pro zmeškání. Pokud jeho námitkám ovšem vyhověno bylo, další jednání o hlavní věci (a tím možnost rozsudkem pro zmeškání) tím z logiky věci již odpadlo. V případě, že žalovaný žádné námitky k nedostatkům procesní stránky věci nepodal, stačilo, když žalobce učinil po marném uplynutí lhůty dané žalovanému k odpovědi na žalobu písemný návrh k vydání rozsudku pro zmeškání.²⁰ Tento případ je v podstatě obdobný současné úpravě rozsudku pro uznání z důvodu fikce uznání nároku podle § 114b a §153a odst. 3 OSŘ, kdy fakticky jde také o zmeškání určité procesní aktivity, stejně jako v případě nedostavení se k jednání, jen zákonodárce tuto situaci podřadil pod jiný institut, a namísto uplatnění domněnky nedostatku obrany žalovaného a z toho důvodu nerozpornosti žalobních tvrzení, finguje tímto vůli žalovaného a nahrazuje takto jeho dispozitivní úkon v řízení.

Poslední variantou byla situace, kdy se jedna ze stran nedostavila k pozdějšímu roku, tedy zase jde o úpravu širší než současná úprava, která se použije pouze při promeškání prvního nařízeného jednání. V takovém případě musela opět vydání takového rozsudku navrhnout strana, která se tohoto roku zúčastnila. Pokud při tomto roku strana dostavivší uváděla nové skutečnosti, které byly v rozporu s dosavadním zjištěným skutkovým stavem, mohl k nim soud přihlížet pouze za situace, že straně, která tento rok zmeškala, byly tyto skutečnosti oznámeny ještě před tímto rokem přípravným podáním. Při rozsudku soud také vycházel ze všech skutečností a důkazů do té doby provedených, tedy i těch skutečností, které do té doby uváděla osoba, která se pozdějšího roku neúčastnila, pokud byly k jejich potvrzení již provedeny důkazy, nebo byly jinak dotvrzeny.²¹ Zde se tedy již nejednalo o rozsudek pro zmeškání ve své základní podstatě.²²

Na roveň zmeškání soudního roku, respektive situaci, kdy není jedna ze stran takového roku od svého začátku zúčastněna, se staví situace, kdy je „některá strana pro své nepřiměřené chování vykázána ze soudní síně“.²³ Takovýto postih se ale v současné době zdá příliš přísný a jako odpovídající a dostačující se dá jednoznačně označit současná právní úprava opravňující takto rušící stranu potrestat pořádkovou pokutou a případně vykázáním z místa, kde se jedná, a

19 § 398 ČRS

20 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 556-557

21 § 399 ČRS

22 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 557

23 § 400 ČRS

zároveň pokračování jednání v nepřítomnosti této strany²⁴, když tato varianta více odpovídá principu spravedlnosti.

Výše uvedená právní úprava rozsudku pro zmeškání byla samozřejmě také omezena podmínkami, za nichž k vydání rozsudku pro zmeškání dojít nemělo, a to v § 402 ČRS. Jednalo se o řádné obeslání k jednání (které se muselo týkat všech společníků ve společenství), vyvolání věci při něm a muselo se jednat o nepřítomnost strany nejen v okamžiku počátku jednání, ale i tehdy, kdy bylo skončeno jednání konané o návrhu na uskutečnění následků zmeškání. Dále nesměly být soudu známy důvody, které důvodně straně bránily v přítomnosti, a to konkrétně v důsledku přírodních překážek nebo jiné neodvratitelné nehody. Dále pokud soud musel z úřední povinnosti přihlížet k určitým skutečnostem, které přítomná strana nemohla prokázat, soud také nemohl přikročit k vydání rozsudku pro zmeškání.²⁵

Konec rozsudku pro zmeškání na desetiletí znamenal přijetí zákona č. 319/1948 Sb., zákon o zlidovění soudnictví, který ve svém ustanovení § 52 výslovně možnost využití rozsudku pro zmeškání vyloučil. Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, pak již úpravu rozsudku pro zmeškání vůbec neupravuje. Zákonodárce vypuštění úpravy tohoto institutu odůvodňuje odklonem od formalismu typického pro buržoazní společnost a změně k principu materiální pravdy.²⁶ Přestože rozsudek pro zmeškání je bezpochyby určitým projevem formalismu v řízení, ovšem správně pojatý rozsudek pro zmeškání se nesnaží dospět ke stavu odlišnému od skutečnosti, právě naopak se snaží na základě využití empirických poznatků k němu přiblížit.²⁷

Znovu byl rozsudek pro zmeškání do právního řádu navrácen novelou č. 171/1993 Sb., ovšem zákonodárce se rozhodl pro příklon k úpravě uherské, která se odlišovala od úpravy v civilním řádu soudním zejména vypuštěním možností využití institutu jak žalobcem, tak žalovaným.²⁸

Tento rozbor historické právní úpravy ukazuje, že institut rozsudku pro zmeškání se formoval již v dobách římského práva, přes právo stanné až po rakouskou úpravu, do podoby dnešní značně osekané verze rozsudku pro zmeškání. Největší rozdíly současné právní úpravy (k té podrobněji viz dále) s tehdejší rakouskou úpravou jsou především v možnosti postihu jak strany žalované, tak žalobce a v širší úpravě tohoto institutu, kdy postihoval i případy podřazené dnes

24 § 53 OSŘ

25 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. s. 555-556

26 Národní shromáždění republiky Československé. Důvodová zpráva. tisk č. 160 a tisk č. 510, úvodní část

27 LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 143-144

28 Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18

k rozsudku pro uznání a také případy, které dnes současná úprava neřeší, tedy zmeškání dalšího roku.

1.2 Smysl a účel institutu, koncepce rozsudku pro zmeškání obsažená v OSŘ

Pro vymezení účelu rozsudku pro zmeškání je nutné nejdříve vyhodnotit, co má za cíl samotný civilní proces. Dle profesora Macura je společenským cílem civilního procesu ochrana soukromých subjektivních práv, kdy této ochrany nemůže být náležitě docíleno, pokud nebude ochrana poskytována v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry, kdy toho zase může být docíleno pouze při pravdivém zjištění skutečností, které leží v základech hmotněprávních vztahů a subjektivních práv. Soud nemůže zjišťovat „pravdu absolutní“, ale považuje za pravdivé skutečnosti, jejich pravděpodobnost dosahuje tzv. „praktické jistoty“. Tohoto poznání soud docílí nejen na základě tvrzení stran, ale také po zohlednění zákonů logického myšlení a využití obecných zkušenostních poznatků, kdy poté dospěje k vnitřnímu přesvědčení o pravdivosti skutkových tvrzení s pravděpodobností „na hranici jistoty“.²⁹

„Vzhledem k pravděpodobnostní povaze poznávací činnosti v soudním řízení lze usuzovat, že také právní a skutkové domněnky i tzv. zkušenostní věty tvoří organickou součást této poznávací činnosti. Je-li dána a prokázána skutková báze (skutkový základ) domněnky, lze s velmi velkou pravděpodobností usuzovat na existenci určitých dalších skutečností, jež ze skutkového základu domněnky vyplývají, aniž by je bylo nutno dokazovat. V tomto smyslu zejména skutkové domněnky, resp. zkušenostní věty mohou umožňovat podstatné urychlení celého soudního řízení.“³⁰ Na základě takto uplatněných zkušenostních vět je založen také rozsudek pro zmeškání, kdy nejde o fikci směřující pouze k urychlení řízení, ale jedná se o domněnku dlouhodobě osvědčenou, podle které je velmi pravděpodobné, že žalovaný, který nezpochybňuje tvrzení druhé strany, nečiní žádné skutkové ani důkazní návrhy a nedostaví se k prvnímu jednání, nemá vlastně žádné argumenty, které by využil ke své obraně a vyvrátil jimi tvrzení druhé strany. Aby takováto koncepce mohla fungovat, musí se vyloučit nefunkční vlivy, které by mohly v rozporu s objektivní skutečností ovlivnit uplatnění skutkové domněnky.³¹ Je nutné zákonem vymežit situace, kdy nelze vydat rozsudek pro zmeškání, aby se předcházelo právě situacím, kdy by skutkový stav tvrzený žalobcem byl v jasném nesouladu s objektivní skutečností a již by pak nedocházelo k naplňování cíle civilního procesu, tedy k ochraně subjektivních soukromých práv.

29 MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 30

30 Tamtéž, s. 31

31 Tamtéž; LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 142

Dále je nutné stanovit také formální podmínky, které musí být naplněny, aby nedocházelo k ovlivnění a zkreslení skutkové domněnky, že žalovaný, který se nedostaví k prvnímu jednání, nemá žádné argumenty pro vyvrácení tvrzení protistrany. Takovými podmínkami je zejména řádné doručení a dále neexistence řádné a včasné omluvy z prvního jednání. Dále také se jedná o návrhový institut, takže je v dispozici žalobce, zda zvolí tento postup či nikoli podle toho, zda je pro něj tento postup v danou chvíli výhodnější či nikoli. Obecně, pokud je rozsudek pro zmeškání v právním řádu koncepčně pojat správně, rozsudek by neměl nikdy směřovat ke stavu odlišnému od skutečného hmotněprávního stavu, naopak by jej měl zrcadlit.³²

Není zároveň sporu o tom, že rozsudek pro zmeškání má jednoznačně funkci civilní soudní proces urychlit³³, když průtahy řízení nepříznivě ovlivňují vztahy (nejen) v obchodních stycích, zároveň bezesporu snižují efektivitu soudního řízení³⁴, když zásada rychlosti řízení je jedním z předpokladů pro naplnění požadavku spravedlivého procesu tak, jak jej vyžaduje nejen Listina základních práv a svobod, ale také Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod³⁵, když soudní ochrana, která přijde pozdě, nemusí mít ve své podstatě už žádný praktický význam a účinek pro účastníky.³⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek pro zmeškání je jedním z prostředků, jak zamezit obstrukcím (dle naší právní úpravy) žalovaného, který by svou neúčastí při jednání oddaloval a prodlužoval civilní řízení, a využívá se zde zkušenostní domněnky, že v takovém případě, kdy se procesní strana takto jednání neúčastní, nemá v podstatě čím do řízení přispět, a v takovémto případě nastupuje fikce nespornosti žalobních tvrzení o skutkovém stavu. Institut rozsudku pro zmeškání by neměl být chápán jako sankce za neúčast při jednání, ale spíše jako motivační prvek, aby se žalovaný ve svém vlastním zájmu jednání účastnil, když nutí žalovaného, aby (také pro splnění procesních břemen) tvrdil skutečnosti jemu prospívající a také důkazy jeho tvrzení potvrzující.³⁷

32 LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 142

33 Viz Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18

34 MACUR, Josef. K urychlování civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*, roč. 2002, č. 3, s. 126

35 Čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních předpisů; čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod, publikovaná sdělením č. 209/1992 Sb.

36 ŠTEVČEK, Marek. In SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 26

37 LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 140

2. Právní úprava dle OSŘ

V této kapitole bude text zaměřen na současnou právní úpravu, na podmínky potřebné pro možnost vydání rozsudku pro zmeškání, a také na problematické aspekty, které musely být řešeny judikaturou. V této kapitole jsou také uvedeny možnosti, jak se bránit vadnému rozsudku pro zmeškání a z jakých důvodů lze tomuto rozsudku rozporovat.

2.1 Předpoklady k vydání rozsudku pro zmeškání a následný postup soudu včetně judikatury NS a ÚS k dané problematice

Rozsudek pro zmeškání ve své podstatě představuje procesní sankci, přestože by na něj mělo být nahlíženo spíše jako na motivační prvek pro žalovaného (viz výše), aby nedocházelo k rozhodování „o žalovaném bez žalovaného“. Aby v takovémto případě bylo zachováno právo na spravedlivý proces, jsou zákonem stanoveny formální požadavky, za kterých je možno tento rozsudek vydat.³⁸ Jsou jimi řádné předvolání k prvnímu jednání, kde je důležitá také včasnost tohoto předvolání, žalovaný musí být o možnosti vydání rozsudku pro zmeškání poučen, žalobce se musí k tomuto jednání dostavit a postup soudu navrhnout a nesmí zde existovat důvodná a včasná omluva. Omezeno je vydání tohoto rozsudku v případech, kdy ve věci nelze uzavřít a schválit smír, a také pokud by se jednalo o konstitutivní rozsudek.³⁹

2.1.1 Řádné a včasné předvolání k prvnímu jednání, poučení

Zákon předpokládá řádné doručení žaloby a předvolání k prvnímu jednání do vlastních rukou, a to nejméně deset dní přede dnem konání prvního jednání.⁴⁰ V případě, že je žalovaných více, je nutno řádně doručit všem žalovaným.

Doručování do vlastních rukou upravuje ustanovení § 49 OSŘ. Dle tohoto ustanovení, konkrétně v odst. 5, je stanoveno, že pokud tak u některých písemností stanoví zákon nebo to nařídí předseda soudu, je vyloučeno náhradní doručení písemnosti. Na první pohled se zdá být tato úprava jasná, ovšem praxe se setkala s problémem, zda v tomto případě je možné, respektive vhodné, v případě nezastižení adresáta přistoupit k náhradnímu doručování těchto písemností, zejména v kontrastu s ustanovením § 114b odst. 5 OSŘ. V uvedeném ustanovení se jedná o příbuzný institut rozsudku pro uznání, kde se jedná o fikci uznání nároku, kdy usnesením je vyzván žalovaný k vyjádření, zda nárok uplatněný v žalobě uznává či nikoli. V případě, že na tuto výzvu ve stanovené lhůtě nereaguje, nastupuje fikce uznání nároku, a soud v takovém případě vydá rozsudek pro uznání. V tom se ale právě obě právní úpravy liší. Právě s ohledem na

38 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 648

39 § 153b OSŘ

40 § 153b odst. 1 OSŘ

přísnější právní úpravu v případě fikce uznání nároku lze pochopit odlišnost právní úpravy, když u rozsudku pro uznání je výslovný zákaz náhradního doručení tohoto usnesení.⁴¹ Z tohoto lze také jednoduše vyvodit, že vzhledem k neexistenci právní úpravy vylučující náhradní doručení předvolání k prvnímu jednání (zejména s ohledem na ustanovení § 49 odst. 5 OSŘ), je v tomto případě náhradní doručování písemností žalovanému bezproblémové, ba naopak právě s tímto je počítáno, když v případě nekontaktního žalovaného je možnost vydání rozsudku pro zmeškání jedním z posledních motivačních prvků, aby se záměrně nevyhýbal soudnímu řízení. Jde o procesní institut využívaný a osvědčený kupříkladu v situacích, „*kdy se žalovaný nezdržuje na adrese svého bydliště (sídla), nepřebírá soudní písemnosti, nevybírá svoji datovou schránku a je mu doručováno náhradním způsobem. Platební rozkazy se v těchto případech nepodaří zpravomocnit, ale předvolání k prvnímu jednání ve věci, u něhož lze vydat rozsudek pro zmeškání, je možno náhradním způsobem žalovanému doručit.*“⁴² V případě, že již z obsahu spisu je zřejmé, že žalovaný je právě takto nekontaktní a písemnosti již předtím nevyzvedával, je vhodné zachovat mezi vypravením předvolání a nařízeným jednáním cca měsíční lhůtu, případně vyloučit vhození písemnosti do schránky, aby soud získal informaci o tom, že se žalovaný prakticky o předvolání nedozvěděl, a tedy že se nedostaví ani k jednání.⁴³ Mimoto zákonnost tohoto postupu, tedy doručování náhradním doručením, je potvrzena také judikatorně, když platí, že „*při řádném náhradním doručení písemnosti uložením platí, že účastník řízení, který si zásilku do dne, kdy nastala fikce doručení, nevyzvedl, byl s jejím obsahem seznámen dnem, kdy fikce doručení nastala.*“⁴⁴ Lze tedy konstatovat, že náhradní doručení předvolání k prvnímu jednání v případě rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání, je nejen zákonné, ale také žádoucí, aby mohlo dojít k naplnění smyslu tohoto institutu, kdyby jinak byl ve své podstatě bezvýznamný, pokud by nezabránil případům, kdy se žalovaný záměrně vyhýbá přebírání písemností. Případy, kdy by takovýto postup vhodný nebyl, si každopádně může posoudit sám soud, a v souladu s materiálními podmínkami pro vydání rozsudku pro zmeškání, by k vydání takového rozsudku přistoupit nemusel.

Nutno také poznamenat, že nelze vydat rozsudek pro zmeškání, pokud žalovanému sice byla doručena žaloba i předvolání, ovšem v případě, že žalobce přikročil ke změně žaloby, je nezbytně nutné seznámit žalovaného s touto změnou (případně doplněním).⁴⁵ Bez řádného doručení takového doplnění či změny žaloby by nebyla naplněna podmínka řádnosti doručení žaloby. I

41 ŠMÍD, Ondřej. Institut přípravného jednání. *Právní fórum*. Roč. 8., č. 1, str. 17

42 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 452

43 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 452

44 Usnesení NS ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/2002

45 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649

v takovémto případě platí doručení deset dnů před nařízeným jednáním, v opačném případě soud nemůže přistoupit k rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání. V souvislosti s tímto ale musí soudy odlišovat případy změny žaloby a případy částečného zpětvzetí žaloby. V prvním případě jako změnu musí hodnotit i každou změnu plnění spočívající na stejném skutkovém základu nebo také změnu druhu požadovaného příslušenství, i když kvantitativně by k žádné změně nedošlo, rozhoduje zde i kvalitativní stránka plnění. O částečné zpětvzetí se pak tedy jedná pouze v případě omezení žalobního nároku, kdy část původně žalované jistiny nebo příslušenství pohledávky se sníží o žalobcem uvedenou část.⁴⁶

Z judikatury vyplývají také další podmínky řádného předvolání. Kupříkladu v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 1998, sp. zn. 10 Cmo 138/98 je řečeno, že pro splnění podmínky řádného předvolání, a tedy i splnění formálních podmínek, je nutné v předvolání označit soud, u kterého má být jednáno. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999 sp. zn. 20 Cdo 1846/99 pak konstatuje, že náležitostí řádného předvolání je také určení času jednání. Takovéto určení času jednání však určuje pouze začátek jednání a nemá vztah k času jeho ukončení, a takto doručené předvolání pak působí od stanoveného času do chvíle, kdy předseda senátu jednání ukončí či odročí. Na to nemá vliv ani ta skutečnost, že k faktickému zahájení jednání nedošlo v určený čas, nýbrž později. Podmínky řádného a včasného doručení se tedy takto opožděný začátek jednání nijak nedotkne.

Podstatnou náležitostí předvolání k prvnímu jednání je bezpochyby poučení o možnosti vydat rozsudek pro zmeškání v případě předvídané zákonem. Tato poučovací povinnost je zakotvená přímo v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Bez řádného poučení tedy žalobce ztrácí možnost navrhnout rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání a soud musí postupovat podle ustanovení § 101 odst. 3 OSŘ, a v případě neodročení jednání věc projedná a rozhodne v nepřítomnosti žalovaného, ovšem v takovém případě již nenastupuje domněnka nerozpornosti skutkových tvrzení, ale soud musí provést klasické dokazování a na jeho základě věc rozhodnout. Poučení v předvolání k prvnímu jednání musí být v předvolání obsaženo také v situaci, kdy žalovaný je zastoupen zástupcem s plnou mocí pro celé řízení, a to jak v předvolání adresovaném přímo žalovanému (pokud byla zapotřebí jeho osobní účast), tak také adresovanému jeho zástupci. V opačném případě nedojde ke splnění formálních předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání.⁴⁷

46 Rozsudek NS ze dne 23. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001

47 Usnesení NS ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000

2.1.2 Neúčast žalovaného a účast žalobce na prvním jednání

Základní podmínkou pro vydání rozsudku pro zmeškání je právě ono zmeškání. Současná právní úprava reaguje nyní pouze na zmeškání žalovaného. Nutno zdůraznit, že je nezbytná při takovémto zmeškání žalovaného účast protistrany, tedy žalobce. Není v žádném případě možné, aby se žalobce nedostavil a pouze písemně navrhl rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.⁴⁸Tento požadavek mimo jiné vyplývá přímo ze znění ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ, kde zákon výslovně zmiňuje, že tento návrh může učinit pouze žalobce, „*kteřý se dostavil k jednání*“.⁴⁹V opačném případě je jediným řešením dané situace postup podle ustanovení § 110 OSŘ, tedy tzv. klid řízení. V případě nerozlučného společenství je nutné, aby se k prvnímu jednání nedostavil ani jeden z žalovaných, jinak není možné rozsudek pro zmeškání proti těmto žalovaným vydat. V případě, že je sice žalovaných více, ale není mezi nimi nerozlučné společenství, posuzují se podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání vůči každému žalovanému jednotlivě, a je pak taky možno takovýto rozsudek vydat bez ohledu na vydání či nevydání rozsudku pro zmeškání vůči ostatním žalovaným.⁴⁹Za zmínku stojí také fakt, že i v případě vzájemného návrhu, nelze nijak kontumačně „sankcionovat“ neúčast žalobce u jednání, žalovaný zde zůstává žalovaným, přestože vznesl vzájemnou žalobu.⁵⁰Jirsa tuto skutečnost odůvodňuje tím, že „*žalovaný zůstává žalovaným, i když podle § 97 vznesl vzájemnou žalobu – a druhá strana je i nadále stranou žalující*.“⁵¹Je nepochybné, že v takovém případě by vydání rozsudku pro zmeškání proti žalobci ve většině případů bránilo zejména nenaplněné formální podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání (včasné doručení žaloby a předvolání, poučení, pouze první jednání ve věci), ovšem za situace, kdy by teoreticky všechny tyto podmínky splněny byly, není důvod tomuto postupu bránit, když ustanovení § 97 odst. 3 OSŘ požaduje, aby se na vzájemný návrh přiměřeně použily ustanovení o zahájení řízení a jeho změně a zpětvzetí. Žalovaný je v souladu s tímto ve vzájemné žalobě žalobcem, a má mít tedy k dispozici stejná procesní práva jako každý jiný žalobce, není zde důvod pro rozdílný přístup.

Důvod, proč zákonodárce nenavázal na úpravu prvorepublikovou, respektive rakouskou, a přiklonil se raději k úpravě uherské, je vysvětlen v důvodové zprávě tak, že „*připuštění rozsudku pro zmeškání žalobce i žalovaného by vytvářelo nerovné postavení účastníků. Zmešká-li žalovaný jednání, je mu z předem doručené žaloby znám nejen předmět řízení, ale i argumentace žalobce, i to, jaké důkazy nabízí soud k prokázání svých tvrzení. Pokud by byl připuštěn rozsudek pro zmeškání žalobce, zmeškala by strana, která*

48 ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 243

49 § 153b odst. 2 OSŘ; viz Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0>>, k bodům 191 až 193

50 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 455

51 Tamtéž

stanovisko žalovaného předem nezná a neměla možnost reagovat na tvrzení, které žalovaný teprve při jednání přednese.⁵² Uherská úprava ovšem byla takto koncipovaná zejména proto, že „nebyl žalobou žalobní spis, ale teprve ústní přednes učiněný při prvním roku, protože zde tedy nebyla žádná žaloba, nemělo zmeškání prvního roku žalobcem žádné následky, krom povinnosti nabrát tím vzniklé náklady“.⁵³ Toto řešení již dlouhodobě vyvolává debatu, zda právě naopak není v takovémto případě vyvolávána nerovnost účastníků řízení, když fakticky takto není naplněna podmínka rovnosti zbraní účastníků řízení⁵⁴, když stejná činnost účastníků řízení se nesesetká se shodným procesním výsledkem, kde odůvodnění tohoto postupu nelze spatřovat jako plně vyhovující. Tedy v případě neúčasti žalovaného a naplnění podmínek pro rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání (včetně materiálních, viz níže) se žalovaný dočká kontumačního rozsudku v jeho neprospěch, ovšem v obrácené situaci, tedy v případě, že se nedostaví žalobce, ale žalovaný ano, nemá žalovaný možnost se při takovéto neúčasti domoci shodného následku, tedy fikce nespornosti svých tvrzení (za teoretického splnění všech podmínek, včetně materiálních), ale je zde pouze možnost soudu postupovat podle ustanovení § 101 odst. 3 OSŘ, kdy v takovém případě vychází z obsahu spisu a z provedených důkazů, nenastupuje zde tedy, jako v opačném případě, shodná procesní sankce představovaná fikcí nespornosti tvrzení protistrany. Tento postup ovšem žalovaného nedůvodně znevýhodňuje a ničím mu to nekompenzuje. Respektive zákonodárce důvod uvádí, ovšem ten je řadu let problematickým a samotná úprava rozsudku pro zmeškání je v tomto směru na hranici ústavnosti.

Ústavní soud se touto problematikou nejvíce zabýval v nálezu Pl. ÚS 49/10 ze dne 28. 1. 2014. Již dříve judikoval, co se vlastně rovností zbraní rozumí. Konstatoval, že rovností zbraní, nebo také rovností příležitostí, se rozumí situace, kdy každá procesní strana by měla dostat přiměřenou možnost přednést svou záležitost, a to za podmínek, které ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace než její protistranu.⁵⁵ Cílem rovnosti zbraní je dosažení rovnováhy mezi stranami sporu.⁵⁶ Jak Ústavní soud, tak ESLP nicméně nevyžadují rovnost absolutní. Ústavní soud v daném případě na úpravu rozsudku pro zmeškání aplikoval modifikovaný test přímé diskriminace (Jde o účastníky řízení? Je s nimi zacházeno odlišně? Je odlišné zacházení dotčené strany k tíži? Je toto odlišné zacházení ospravedlnitelné, tj. sleduje legitimní zájem a je

52 Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18

53 LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 142

54 Čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR: „Všichni účastníci mají před soudem rovná práva.“; čl. 37 odst. 3 LZPS: „Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“; judikatura ESLP k čl. 6 odst. 1 EÚLP hovoří o principu rovnosti zbraní, který je součástí práva na spravedlivý proces

55 Nález ÚS ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 202/03

56 Rozsudek ESLP ze dne 27. 10. 1993, č. 14448/88

přiměřené?). Ústavní soud zhodnotil důvod pro současnou právní úpravu jako legitimní (viz výše důvodová zpráva vysvětlující příklon k uherské úpravě rozsudku pro zmeškání) a zhodnotil, že v situaci, kdy nenastala podstatná změna společenských okolností (vyšší neúčast žalobců na prvním jednání), nic legitimitu tohoto řešení nezpochybňuje. Nejvíce se poté věnoval posouzení přiměřenosti odlišného zacházení s žalovaným. Zde posuzoval, zda každá ze stran může obhajovat svou věc za podmínek, které ji celkově neznevýhodňují oproti protistraně. Ústavní soud zhodnotil, že toto znevýhodnění žalovaného je dostatečně moderováno formálními podmínkami pro vydání rozsudku pro zmeškání. K tomu ale Ústavní soud také stanovil, že k formálním podmínkám přistupují podmínky materiální, které opravňují soud nevydat rozsudek pro zmeškání v případě, kdy to nepovažuje za vhodné. Pro zachování rovnosti zbraní účastníků je tedy nutné, aby soudy využívaly tento institut jen s jeho účelem, tedy na základě využití skutkové domněnky nedostatku obrany žalovaného dospěly za využití fikce nesporných tvrzení k urychlení řízení. Ústavní soud tak zhodnotil, že úpravu rozsudku pro zmeškání v tomto směru je možno vykládat ústavně konformním způsobem. Zároveň nevyloučil možnost změny názoru v situaci, kdy by docházelo k výraznějšímu navýšení nedostavivších se žalobců, či pokud by obecné soudy nerespektovaly materiální podmínky stanovené několika judikáty Ústavního soudu i soudu Nejvyššího (viz dále).

Se závěry Ústavního soudu se vesměs souhlasit dá. Legimita zakotvení rozsudku pro zmeškání pouze proti žalovanému zde jistě byla, ovšem jak bylo řečeno výše, uherská úprava byla takto koncipovaná zejména s ohledem na to, že žalobou byl teprve přednes při prvním jednání. Proč ale v současnosti takto jednostranně zvýhodňovat žalobce, který nepochybně zhodnotil možnosti svého procesního úspěchu ve věci (a bezpochyby byl také srozuměn s možnými skutkovými tvrzeními žalovaného) již předtím, než žalobu podal, proti žalovanému, který by měl jakousi procesní obranu na žalobcova tvrzení, ovšem do sporu byl vtažen ve své podstatě nedobrovolně, a v případě, že by se aktivně účastnil procesu a tvrdil skutečnosti, nelze takto umožnit také žalovanému, aby v případě žalobcova zmeškání mohl navrhnout meritorní rozhodnutí postavené na základě jeho skutkových tvrzení? Bylo by to řešení více vyhovující principu rovnosti zbraní účastníků, který se má projevovat „*vytvářením stejných procesních podmínek a procesního postavení subjektů, o jejichž právech a povinnostech soud rozhoduje.*“⁵⁷ Přesto nelze popřít, že je dlouhodobou praxí potvrzena neúčast zejména strany žalované, a lze tedy pochopit snahu zajistit její procesní aktivitu rozsudkem pro zmeškání pouze proti ní. Shodně se k této problematice staví Bezouška, který uvádí, že „*žalovaný by měl mít stejná práva i povinnosti, jakými je ve sporu nadán žalobce,*

57 STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 177

neměl by být v ničem znevýhodněn. Napadá-li žalobce, jedno zda oprávněně či neoprávněně, (nejčastěji) majetkovou sféru žalovaného u soudu, předchází tomuto činu veskrze rozumový úsudek, zvažení důsledků, často porada s advokátem a opatřování potřebných důkazů. Předpokládáme, že žalobce přichází k soudu „vybavenější“ nebo k tomu má alespoň zpočátku lepší podmínky. Proto by jeho nedostavení se k soudu mělo podléhat stejnému sankčnímu opatření, jakým je kontumační rozsudek proti žalovanému.“⁵⁸ Jak také dále Bezouška uvádí, bylo by vhodné a zároveň jednoduché obeznámit žalobce se stanoviskem žalovaného pomocí institutu tzv. kvalifikované výzvy (§ 114b OSŘ), kdy odpověď na tuto výzvu by se zasílala žalobci, a tím se zbavit „nerovnosti“ v informovanosti o stanoviscích druhé strany, kterou viděl zákonodárce při zakotvování současné úpravy rozsudku pro zmeškání (viz výše důvodová zpráva).⁵⁹ Nutno ještě dodat, že ústavnost současné úpravy je z velké míry odvislá na respektování materiálních podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání obecnými soudy, které mají po mnoha nálezech Ústavního soudu stanovené mantinely vhodnosti vydávání rozsudku pro zmeškání (viz dále).

V současné době je upraven rozsudek pro zmeškání pouze v případě neúčasti u prvního jednání.⁶⁰ Nejedná se však bezvýjimečně o první nařízené jednání, poněvadž v případě, kdy nejsou naplněny podmínky pro rozhodnutí v nepřítomnosti účastníka a jednání bylo proto odloženo⁶¹, či v případě, kdy byli účastníci před jednáním vyrozuměni o tom, že se jednání nekoná⁶², je možno rozsudek pro zmeškání vynést i při dalším jednání, respektive až toto další jednání je považováno za první jednání ve věci, protože teprve toto jednání fakticky proběhlo.⁶³ Zároveň je nutné od prvního jednání odlišovat jednání přípravné, u kterého je speciální procesní úprava reagující na neúčast stran (rozsudek pro uznání).⁶⁴ Ústavní soud ovšem ve vztahu k prvnímu jednání judikoval, že v případě, kdy první jednání není zrušeno nejpozději den před samotným termínem jednání a žalovaný by se k tomuto neproběhнувšímu jednání dostavil, není možné při dalším jednání, ovšem teoreticky stále prvním jednání, rozsudek pro zmeškání vydat, přestože předchozí jednání se nekonalo.⁶⁵ Zde je vidět snaha Ústavního soudu

58 BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. Roč. 2004, č. 1, s. 35

59 BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. Roč. 2004, č. 1, s. 35

60 § 153b odst. 1 OSŘ

61 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář*, kniha II. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 454

62 HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649; usnesení NS ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1046/99

63 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář*, kniha II. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 454

64 § 114c odst. 6 a 7 OSŘ

65 Nález ÚS ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/2008

přikračovat k právní úpravě rozsudku pro zmeškání opatrně a změkčovat jeho formální ustanovení.

2.1.3 Absence důvodné a včasné omluvy, omluvitelný důvod zmeškání

Další podmínkou pro vydání rozsudku pro zmeškání je absence důvodné a včasné omluvy při zmeškání žalovaného. Aby byla omluva považována za důvodnou a včasnou, je nutné, aby omluva obsahovala konkrétní důvod, pro který se z jednání účastník nebo jeho zástupce omlouvá, a to zároveň pokud jde tento důvod považovat za dostatečně závažný, tedy že objektivně brání účastníkovi v účasti na jednání, respektive že po účastníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby se nařízeného jednání za daných podmínek účastnil.⁶⁶ Forma omluvy v tomto případě není přísně formálně omezena a je možno ji učinit jak písemně, ústně do protokolu, telegraficky, telefaxem, telefonem, osobně či elektronicky. Jde o procesní úkon informačního charakteru, který je účinný tím, že se dostane do sféry adresáta, tedy soudu. Tomu nebrání ani ten fakt, že omluvu samotnou přijme osoba odlišná od soudce té konkrétní věci, stačí, když ji převezme a následně tomuto soudci předá jiný kolega či kolegyně, vyšší soudní úředník, soudní tajemník nebo pracovník soudní kanceláře.⁶⁷ Musí se zde ale stále jednat o omluvu včasnou, musí tedy soudu dojít před jednáním, případně se dá uvažovat o omluvě došlé před vynesemím samotného rozsudku. Záleží tedy na účastníkovi, jakou formu omluvy zvolí, ale pokud si zvolí kupříkladu formu omluvy zasláním dopisu poštou, sám se zatěžuje rizikem, že se soud s touto omluvou neseznámí včas, respektive tato omluva nedojde do sféry soudu před vydáním rozsudku.⁶⁸ Co se týče samotných důvodů omluvy, ty jsou jednotlivě určovány zejména soudní praxí, nejčastěji je jimi nemoc⁶⁹ či kolize s jiným soudním sporem. Tyto omluvy jsou bezpochyby důvodné a není důvod nevyhovět žádosti žalovaného či jeho právního zástupce v těchto případech jednání odročit na jiný termín. Nestačí ovšem jednoduše soudu oznámit, že se z jednání omlouvá, je nutné uvést konkrétní údaje o tom, proč se k jednání nedostaví. V případě časové kolize s jiným sporem je nutné uvést jaké jednání účastníkovi, případně jeho zmocněnci, zabraňuje účastnit se daného soudního jednání, v jaké se koná věci, u jakého soudu, informaci o tom, že byl k tomuto kolidujícímu jednání předvolán dříve a že nelze tuto časovou kolizi řešit jiným způsobem.⁷⁰ Ovšem vždy je nutno oznámit soudu předem důvod své neúčasti, neboť v případě, že taková okolnost byla žalovanému známa předem a neexistovaly žádné objektivní překážky, které mu bránily ve včasné omluvě své neúčasti na jednání a žalovaný by takto svou

66 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649

67 Usnesení NS ze dne 22. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98

68 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649; usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 166/14

69 Usnesení NS ze dne 20. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2056/2000

70 Usnesení NS ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 2432/98

neúčast včas neomluvil, nejednalo by se o náležitou omluvu, a pak by soudu nic nebránilo rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.⁷¹ V případě, že se žalovaný takto předem z jednání omluví, je v jeho vlastním zájmu si u soudu ověřit, zda soud považuje jeho omluvu za důvodnou. Soud nemá povinnost toto své stanovisko ohledně hodnocení důvodnosti omluvy sdělovat sám ze své úřední povinnosti, respektive ze zákona mu tato povinnost nikde nevyplyvá, ovšem v případě, že je dostatek času to účastníkovi sdělit, je vhodné dát účastníkovi na vědomí, pokud tuto omluvu za důvodnou nepovažuje, aby byl účastník srozuměn s možností vydání rozsudku pro zmeškání, případně měl ještě možnost svou omluvu doplnit o potřebné informace. V takovémto případě plně postačuje podat mu tuto informaci jakýmkoli možným způsobem, třebaže by se jednalo o méně formální způsob (telefonicky, elektronickou poštou apod.).⁷²

Oproti důvodné a včasné omluvě se staví omluvitelný důvod neúčasti, jako důvod pro využití návrhu na zrušení již vydaného rozsudku pro zmeškání (k němu více viz dále).⁷³ Zde se předpokládá, že žalovaný se chtěl jednání účastnit, ale z důvodu existence nějaké překážky či jiné okolnosti, se jednání účastnit nemohl. Pokud takováto překážka představuje omluvitelný důvod, je namísto pro spravedlivé řešení dané situace povolit žalovanému se pro něj nepříznivému výsledku v podobě kontumačního rozsudku ještě vyhnout. Omluvitelnost důvodu neúčasti se dovozuje z povahy překážky, její nepředvídatelnosti, závažnosti, rozsahu či jiných aspektů. Za omluvitelný důvod se dá považovat jak okolnost, kterou objektivně žalovaný nemohl nijak ovlivnit a nastala tak nezávisle na jeho vůli, tak i okolnost, kterou sice účastník zavinil či jinak způsobil, pokud ji lze vzhledem k poměrům účastníka a ostatním okolnostem považovat za omluvitelnou. Příklady takovýchto důvodů jsou například zdravotní indispozice, zpoždění veřejné dopravy při přepravě k soudu, technická závada na dopravním prostředku při přepravě k soudu, neočekávané protáhnutí jiného jednání, zdržení se v automobilu v důsledku snížené průjezdnosti cest, náhlá nevolnost či nemoc.⁷⁴ Žalovaný by se ovšem vždy, pokud je to alespoň trochu objektivně možné, měl snažit soud vyzoomět o své neúčasti a jeho důvodu, byť by to bylo na poslední chvíli, i kdyby například takový důvod nebyl hodnocen jako dostatečný důvod pro odročení jednání. Jedná se ovšem o okolnost soudu poukazující na snahu účastníka jednání se účastnit, a nikoli cíleně vytvářet obstrukce. V případě, že je to v časových možnostech soudu, je vhodné po takové operativní omluvě, aby soud v takovém případě chvíli počkal na pozdější příchod žalovaného. I v případě, že se žalovaný či jeho zástupce k prvnímu jednání nedostaví,

71 Usnesení NS ze dne 23. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 330/98

72 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 455

73 § 153b odst. 4 OSŘ

74 HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 651; k jednotlivým důvodům viz Usnesení NS ze dne 22.2.2001, sp.zn. 20 Cdo 2041/2000; Usnesení NS ze dne 28. 4. 1999, sp. zn. 32 Cdo 1939/98, Usnesení NS ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014

přestože si předvolání osobně převzal, je vhodné jistou chvíli s vydáním rozsudku pro zmeškání posečkat, a tím předcházet závaznému vydání rozsudku pro zmeškání ve chvílích, kdy by se jednalo jen o několikaminutové zpoždění.⁷⁵ Naproti tomu omluvitelným důvodem například není situace, kdy žalovaný svou neúčast omlouval svou neschopností sehnat advokáta, a přitom měl na to dobu dostačující (v tomto konkrétním případě výrazně delší než 10, resp. 5 dní).⁷⁶

Omluvitelný důvod zmeškání, který má vést k zrušení rozhodnutí, se musí nejen tvrdit, ale žalovaný musí také prokázat skutečnosti, které jsou způsobilé k odůvodnění jeho neúčasti.⁷⁷ Ovšem v situaci, kdy se účastník omlouvá s předstihem, nemusí důvody neúčasti prokazovat, stačí jen tvrzení skutečností, které jsou způsobilé omluvit jeho následnou neúčast.⁷⁸ Jiný postup je možný pouze v případě, pokud skutečnosti tvrzené jsou sice za jiných okolností způsobilé k hodnocení omluvy jako důvodné, ale tyto jsou využívány pouze k záměrným obstrukcím a protahování soudního řízení.⁷⁹

K omluvitelnosti důvodů se dá na závěr dodat, že žalovanému je (např. na rozdíl od rozsudku pro uznání dle § 114c OSŘ) dána dostatečná možnost projevit jak předběžně, tak dodatečně, že má zájem o účast na soudním jednání, ovšem že mu v tom zabránily skutečnosti, pro které se nakonec jednání účastnit nemohl. Je v jeho vlastním zájmu dostatečně s předstihem informovat soud o okolnostech, které nastaly již před nařízeným jednáním, pokud totiž měl objektivně možnost takto soud informovat, následně by jeho omluva již nebyla hodnocena jako důvodná. Je také rozumné si od soudu zjistit, zda jeho omluvu jako důvodnou a včasnou považuje či nikoli. V případě neočekávaných událostí, které žalovaný nemá, jak předvídat, má možnost i následně tyto skutečnosti tvrdit a má také povinnost je prokázat, je mu ovšem tímto dána možnost zrušit rozsudek.

2.1.4 Materiální podmínky vydání rozsudku pro zmeškání – „vhodnost“ jeho vydání, důvodnost nároku a předchozí aktivita žalovaného

Ústavní soud a v mnohých případech také Nejvyšší soud se v mnohých případech snaží v zájmu zachování ústavnosti institutu nevykládat institut rozsudku příliš formalisticky a hledět na něj spíše v materiálním pojetí, kdy především právě Ústavní soud se snaží vést soudy obecné

75 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 459

76 Usnesení NS ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1529/98

77 Usnesení NS ze dne 22.2.2001, sp.zn. 20 Cdo 2041/2000

78 Usnesení NS ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2907/99

79 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 652-553; Rozsudek NS ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 2839/2008

k obezřetnějšímu vydávání rozsudku pro zmeškání. Ony materiální podmínky jsou vlastně úvahy soudu nad vhodností vydání rozsudku v každém jednotlivém případě.⁸⁰

Zásadní úvahy jak teorie, tak praxe se stáčely nad výkladem slova „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ, zda dává tímto zákon možnost soudu rozsudek pro zmeškání nevydat i za splnění formálních podmínek, či jde o nevhodně formulované znění zákona a zákonodárce měl v úmyslu stejný důsledek, jakoby v zákoně bylo, že rozsudek vydat „musí“. V tomto ohledu lze zmínit, že na stranu výkladu slova „může“ jako povinnosti soudu za splnění formálních předpokladů vydat kontumační rozsudek, se klonila například Winterová, Mruzek a k výkladu slova „může“ se vyjadřoval také Nejvyšší soud ČSR.⁸¹ Tito zastávali názor, že „může“ neznamená soudcovskou libovůli, ale v důsledku splnění zákonných podmínek je soud povinen vydat takovýto rozsudek. Ovšem pokud porovnáme znění ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ a ustanovení § 153a odst. 1 a 3 OSŘ. V případě rozsudku pro uznání je zde již zmiňovaná fráze „na tomto základě může soud vydat rozsudek pro zmeškání“, oproti tomu u rozsudku pro uznání je uvedeno, že „rozhodne soud podle tohoto uznání“. Vzhledem k umístění obou těchto ustanovení v zákoně hned za sebou se lze domnívat, že snad zákonodárce nebyl jen takto nedůsledný, ale jeho cílem bylo opravdu dát soudu možnost zvážit, zda je vhodné i po splnění všech formálních předpokladů vydat rozsudek pro zmeškání či nikoli. K tomuto závěru se postupně přiklonil ve svém výkladu právě Ústavní soud, který uvedl: *„Rozsudek pro zmeškání soud vydat může, ale nemusí. Zákon ponechává na úvaze soudu, zda i tam, kde jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady, je vhodné o věci rozhodnout kontumačním rozsudkem. Soudní uvážení je nutno chápat jako zákonem povolenou volnou úvahu. Soudní uvážení je nepochybně v mezích zákona, pokud je zákon použitím neurčitého pojmu umožňuje. [...] Zavedení institutu rozsudku pro zmeškání sledovalo nepochybně zefektivnění, a tím i zrychlení soudního řízení v případě, kdy je žalovaný nečinný a zaviněně svým postupem - svou nečinností (neúčastí na nařízeném soudním jednání) - délku soudního řízení prodlužuje. Současná procesní občanskoprávní úprava tedy usiluje o to, donutit účastníky řízení aktivně jednat a postupovat v duchu zásady ‚necht’ si každý střežit svá práva‘. Je však třeba mít na zřeteli, že rozsudek pro zmeškání je formální institut, který podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného. [...] V případě, kdy jinak aktivní žalovaný se na první ve věci nařízené jednání neúmyslně opozdí, není namístě vydání rozsudku pro zmeškání. [...] K vydání rozsudku pro zmeškání by soud měl přistupovat uvážlivě a volit tento institut zejména v případech, v nichž nezáměr na straně žalovaného je zřejmý, kdy je žalovaný skutečně nečinný (což vyplývá např. z obsahu a frekvence již dříve učiněných procesních úkonů) a odmítá se aktivně podílet na soudním procesu či úmyslně soudní řízení protahuje. V případech, kdy se jinak aktivní*

80 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649

81 WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. Roč. 1993, č. 10, s. 598; MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. *Právní rozhledy*. Roč. 2004, č. 4, s. 150; Usnesení NS ČSR ze dne 3. 6. 1924, č. přes. 36/24

účastník neúmyslně opozdí při prvním jednání soudu, ale je zřetelný zájem žalovaného účastnit se soudního řízení a bránit se, není vydání rozsudku pro zmeškání namístě. Prioritou v soudním řízení musí v takovém případě zůstat ochrana práv účastníků soudního řízení (žalovaných), kteří na soudním řízení chtějí aktivně participovat. [...] Opakem tohoto postupu je přepjatý formalismus, jehož důsledkem je sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, a tím dotčení smyslu ustanovení § 1 a 3 o. s. ř., čl. 90 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny.⁸² Je tedy zřejmá tendence Ústavního soudu snižovat formalismus v případě rozhodování rozsudky pro zmeškání a snaha umožnit soudci reagovat v každém jednotlivém případě na specifika daného řízení, tedy v případě alespoň nějaké předcházející aktivity žalovaného nemuset⁸³ vydávat rozsudek pro zmeškání, pokud by podle obecného soudu tento v daném případě nebyl nejvhodnějším řešením. Ústavní soud se snaží rozsudek pro zmeškání vykládat tak, aby naplňoval svůj primární účel, tedy ne jakýmkoli způsobem řízení urychlit, ale urychlit ho v případě, kdy žalovaný je nekontaktní, nesnaží se nijak se soudem spolupracovat a je zřejmý jeho nezáměr na řízení. V takovém případě je vydání kontumačního rozsudku namístě a je zde vysoká pravděpodobnost, že skutkový stav odpovídá také objektivní realitě a nebude tedy rozhodováno v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem. Pokud by soud vydával rozsudek pro zmeškání i v případě, kdy je u žalovaného zřejmá procesní aktivita, bylo by to v rozporu nejen s účelem tohoto institutu, nýbrž také s účelem civilního procesu.⁸⁴

Soud navíc má při zvažování, zda rozsudek pro zmeškání vydá či nikoli také zvažovat, zda tvrzení, která jsou základem pro jeho vydání, odůvodňují závěr ohledně přiznání právě toho plnění, které je žalobou požadováno. Pokud žaloba obsahuje tvrzení, která jsou neúplná či z nich takovýto závěr nelze odvodit nebo je snad takový závěr přímo v rozporu s žalobními tvrzeními, soud pak nemá vyhovět žalobě rozsudkem pro zmeškání.⁸⁵ Pro vydání rozsudku pro zmeškání jsou tedy základem pouze taková tvrzení, která vedou k závěru o možnosti přiznání takového plnění (a v takové výši), které požaduje žalobce.⁸⁶ Není ovšem vyžadováno, aby způsobila skutková tvrzení byla podložena také důkazy způsobilými tyto skutečnosti prokázat. Tato skutečnost nemá vliv na úsudek soudu ohledně opodstatněnosti žalobních tvrzení, a tedy nemá ani vliv na úvahu, zda rozsudek pro zmeškání vydá či nikoli.⁸⁷ Fakt, že se žalovaný nedostavil k prvnímu jednání, totiž způsobuje, že soud žalobcova skutková tvrzení považuje za nesporná, a

82 Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04; shodně nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 63/05

83 Respektive nesmět rozsudek vydat v případě nedostavení se jinak procesně aktivního žalovaného viz Nález ÚS ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 2656/12 ; Rozsudek NS ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 5128/2015

84 Nález ÚS ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/2008

85 Usnesení KS v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94

86 Usnesení NS ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2083/99

87 Usnesení NS ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2228/99

pak na jejich základě rozhodne⁸⁸, není tedy nutné provádět dokazování pro zjištění skutkového stavu.⁸⁹

Jak ovšem k výše uvedeným tendencím Ústavního soudu uvádí Dvořák, rozhodování o vydání či nevydání rozsudku pro zmeškání na základě diskrece soudu, může znamenat nebezpečí soudcovské libovůle. Přestože tedy Ústavní soud se tímto výkladem snaží zabránit případnému porušení rovnosti zbraní účastníků pomocí materiálních podmínek, může tento „ústavně konformní“ výklad vést k bezdůvodnému poškozování zájmů žalobce, pokud by soudy kupříkladu z přílišné opatrnosti nevydávaly rozsudek pro zmeškání v případech, kdy je neaktivita na straně žalovaného zřejmá. Ústavní soud se sice vydal cestou ústavně konformního výkladu, což lze pochopit (zejména s ohledem jeho snahy nenahrazovat přílišně postavení zákonodárce), ale v případě kontumačního rozsudku by bylo vhodnější vytvořit právní úpravu nevzášející do civilního procesu nejistotu, které by naopak právní úprava měla předcházet.⁹⁰

2.1.5 Nepřípustnost rozsudku pro zmeškání

Nemožnost vydat rozsudek pro zmeškání je zákonem stanovena, společně jako v případě rozsudku pro uznání, v případech, kdy o předmětu řízení nemohou účastníci uzavřít smír dle ustanovení § 99 OSŘ. „*Smír nelze schválit, je-li takové řešení v rozporu s povahou projednávané věci. Tak tomu zpravidla bude v řízeních ve věcech osobního stavu a v záležitostech, které nelze vyřešit dohodou účastníků právního vztahu. Výjimečně je smírné řešení vyloučeno přímo zákonem (§ 273 odst. 1 InsZ). Smír nelze schválit ve zvláštních typech řízení, z jejichž podstaty lze dovodit veřejný zájem na tom, aby rozhodnutí vycházelo z pokud možno úplně zjištěné skutkové reality. Proto například smír nelze schválit v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady*“⁹¹. Oproti úpravě rozsudku pro uznání ovšem zákon nedovoluje vydat rozsudek pro zmeškání v případě konstitutivního rozhodnutí, při vydání rozsudku pro zmeškání tedy nemůže dojít k situaci, že by tento rozsudek zakládal, měnil nebo rušil právní poměr nebo právo.⁹² Lze tak vydat tento rozsudek v situaci, kdy se jedná o řízení o určení určovací žalobě, neboť zde se rozhoduje pouze o tom, zda zde právní vztah nebo právo je či není, a jedná se ve své podstatě o rozhodnutí deklaratorní, např. v situaci, kdy se žalobce domáhá určení, že je vlastníkem určité pozemkové parcely.⁹³ Dále je rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání také výslovně vyloučeno v nesporném řízení, a to v ustanovení § 25 odst. 2 ZŘS. Důvod, proč je znemožněno vydat

88 § 153b odst. 1 OSŘ

89 § 120 odst. 3 OSŘ

90 DVOŘÁK, Jan. In LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 732

91 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 415

92 JURÁŠ, Marek. In SVOBODA, Karel, a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 318

93 HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 649

rozsudek pro zmeškání v případech konstitutivních rozhodnutí, lze spatřovat v nesprávném pojetí tohoto institutu jako typického projevu zásady formální pravdy, když tento institut se nesnaží jen bezkonceptně urychlit řízení, ale stojí na skutkové domněnce, že žalovaný se nemá čím bránit, a proto se řízení neúčastní (viz výše). Nelze pak tuto zvolenou koncepci odůvodňovat tím, že v případech konstitutivních rozhodnutí je potřeba znát také stanovisko druhé strany.⁹⁴ Pokud zákonodárce postavil rozsudek pro zmeškání na skutkové domněnce neúčasti žalovaného z důvodu jeho nedostatku procesní obrany, a nikoli jen jako způsob, jak řízení urychlit v případě jeho nepřítomnosti, neměl by sám podkopávat tento institut jeho omezováním na určité situace (tedy pouze na deklaratorní rozhodnutí), ale měl by umožnit jeho vydání i v případech konstitutivních rozsudků, pokud tedy opravdu zamýšlí tento institut využívat v souladu s jeho smyslem, tedy motivovat účastníky k účasti na řízení. Navíc není jasné, proč zákonodárce zvolil (pouze) v případě rozsudku pro zmeškání toto omezení, když takovéto řešení se nevyskytovalo v úpravě dle ČRS a zákonodárce ani nijak nevysvětlil, v čem vidí problém vydávání rozsudku pro zmeškání u konstitutivních rozsudků⁹⁵.

Výše uvedené omezení možnosti vydávání rozsudku pro zmeškání v ustanovení § 153b odst. 3 by nemělo být dále rozšiřováno na další případy, kde jinak možnost jej vydat není zákonem omezena.⁹⁶

2.2 Zkrácená forma rozsudku

Ustanovení § 157 OSŘ klade na soudy nižší nároky při vyhotovování rozsudku pro zmeškání. Soud v tomto případě může zjednodušit odůvodnění takového rozsudku s cílem soudu časově ulevit, a to zákonem předvídaným způsobem. Ani v případě zkrácené formy rozsudku pro zmeškání soud nikdy nesmí vynechat vymezení předmětu řízení a také musí vymezit důvody, které jej vedly k vydání tohoto typu rozsudku. Pokud by soud nenaplnil tyto požadavky na odůvodnění rozsudku pro zmeškání, založil by tím vadu zmatečnosti, která by u soudu vyšších instancí vedla ke zrušení takového rozsudku.⁹⁷ V praxi se ovšem různí názory na ono stručné vyložení důvodů, pro které soud rozhodl rozsudkem pro zmeškání. První názorová skupina

94 DVOŘÁK, Jan. In LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 733; WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. Roč. 1993, č. 10, s. 592

95 Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18

96 DVOŘÁK, Jan. In LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 733; viz například judikatorní závěr v Usnesení NS ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 1129/2005, kde je stanoveno, že rozsudek pro zmeškání nelze využít v případě sporu o uložení povinnosti uzavřít smlouvu o převodu akcií, když jde ve své podstatě o rozsudek deklaratorní.

97 HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 671

zastávala postoj, že při tomto druhu rozsudku není nutné provádět právní kvalifikaci nastoleného skutkového stavu, kdy postačuje, mimo vymezení předmětu řízení, uvést pouze odůvodnění rozhodnutí soudu ohledně naplnění podmínek opravňující jej k vydání rozsudku pro zmeškání. Jednalo by se tedy zejména o vymezení splněných podmínek, které vedly k možnosti rozhodnout tímto rozsudkem. Tento názor zastával i Nejvyšší soud, když uváděl: „Při závěru, že byly splněny ostatní předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, se právní posouzení věci soudem prvního stupně omezuje v zásadě již jen na to, zda by vydáním rozsudku nedošlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky (zjednodušeně řečeno, zda by nešlo o rozsudek konstitutivní povahy), a dále na závěr, že nejde o věci, v nichž nelze uzavřít nebo schválit smír (srov. § 153b odst. 3 a § 99 odst. 1 a 2 o.s.ř.). Další „právní posouzení“ věci tkví pouze v úvaze, zda podle žalobních tvrzení, která se pro zmeškání žalovaného stala nespornými, lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá [...] Odkáže-li soud v této souvislosti též na konkrétní právní normu, případně na příslušný právní institut, samo o sobě to – je-li odkaz nesprávný – vliv na správnost právního posouzení věci ve výši uvedeném smyslu (co do možnosti odvolacího soudu zrušit rozsudek pro zmeškání pro „nesprávné právní posouzení věci“) nemá.“⁹⁸ Druhá názorová skupina naproti tomu vyžadovala také právní kvalifikaci věci, když by soud měl odůvodnit jak právní nárok ze skutkových tvrzení (která se díky neúčasti žalovaného stala fikcí nesporná) vyplývá. Tento názor je vystavěn na myšlence, že přestože ohledně skutkových tvrzení, která jsou pro daný případ klíčová a která se stala fikcí nesporná, nic to nemění na nutnosti tento nastalý skutkový stav soudem právně kvalifikovat. Kupříkladu Krajský soud v Ústí nad Labem⁹⁹ toto podkládal také argumentací, že pokud v ustanovení § 157 odst. 3 není výslovně povoleno upustit od této právní kvalifikace, lze takto dospět k výkladu, že pod důvody, které vedly soud k rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání, patří také stručné právní posouzení věci.¹⁰⁰

Vrcha k této problematice uvádí: „Při hledání odpovědi, zda v odůvodnění rozsudku pro uznání či zmeškání je nezbytné uvést i právní posouzení věci, lze přistoupit k porovnání náležitostí tzv. zkráceného písemného odůvodnění rozsudku ve smyslu § 157 odst. 4 o.s.ř. [...], které ukládá soudu povinnost též v rozsudku vyložit stručné právní posouzení věci. [...] Naplněním podmínek předvídaných v ustanovení § 153b odst. 1 o.s.ř., se původně sporná skutková tvrzení stala nespornými a vytvářejí tak skutkový podklad pro rozhodnutí o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Jelikož[...] občanský soudní řád již dále nerozvádí, co lze chápat pod pojmem ‚důvody‘, kvůli kterým bylo nakonec soudem rozhodnuto rozsudkem pro uznání (zmeškání), lze na daný problém pohlížet i tak, že je třeba dát průchod tomu výkladu, že takové ‚důvody‘ nelze redukovat toliko na osvětlení procesních podmínek, které vyústily v možnost vydání takového rozhodnutí, ale že je zapotřebí pod ně podřadit i hmotněprávní předpoklady, jež umožnily, aby soud podané žalobě vyhověl tím, že takto (právní fikcí)

98 Usnesení NS ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 26 Cdo 5214/2008

99 Usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 10 Co 38/2004

100 VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. 2. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 68-69

*zjištěnému skutkovému stavu vyhledal platné pravidlo chování.*¹⁰¹ K tomuto závěru se přiklonil také Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08, kdy shodně tvrdil, že ve zkráceném odůvodnění kontumačního rozsudku musí být obsažena také právní kvalifikace daného nároku a konstatování, že tento nárok ze žalobních tvrzení vyplývá. Dle Vrchy ovšem soudní praxe tento názor příliš nerespektuje a kloní se spíše k závěrům Nejvyššího soudu.¹⁰²

2.3 Prostředky nápravy vadného rozhodnutí

Pokud žalovaný nesouhlasí s vydáním rozsudku pro zmeškání, má dvě na sobě nezávislé možnosti, jak tento rozsudek zvrátit. Je jím návrh na zrušení rozsudku a podání odvolání. V případě, že u žalovaného existoval omluvitelný důvod zmeškání a zároveň při vydání rozsudku došlo k vadám, které předpokládá úprava odvolání dle ustanovení § 205b OSŘ, je čistě na žalovaném, kterou cestu zvolí, není nijak limitován ani v tom směru, že může podat oba tyto prostředky nápravy vadného rozhodnutí zároveň. Každý z těchto prostředků může zasáhnout do nepravomocného rozhodnutí jiným způsobem a je přímo vyloučeno, aby v odvolacím řízení řešil soud, zda nastaly důvody vedoucí ke zrušení rozsudku.¹⁰³ Naopak v případě podání návrhu na zrušení rozsudku není soud oprávněn zkoumat odvolací důvody.¹⁰⁴ V případě, že žalovaný podá oba tyto opravné prostředky zároveň, nejdříve soud řeší podaný návrh na zrušení rozsudku. V případě, že tomuto návrhu vyhová, pak se již k podanému odvolání nepřihlíží.¹⁰⁵ Pokud ale soud neshledá naplnění podmínek pro zrušení rozsudku a tento návrh usnesením zamítne, je zde ještě možnost napadnout odvoláním toto usnesení. V takovém případě se nejdříve projedná odvolání proti tomuto usnesení. Jestliže ani tomu nebude vyhověno, postupuje se dále předložením spisu odvolacímu soudu dle ustanovení §§ 208 - 210a OSŘ.¹⁰⁶ Pro účastníka řízení je jistější varianta podání obou těchto podání, neboť v případě, že by nebylo vyhověno návrhu na zrušení rozsudku a účastník by nepodal odvolání, vystavuje se riziku, že toto odvolání již nebude moct podat, neboť mu mezitím uběhne lhůta k jeho podání.¹⁰⁷ Tato lhůta není stanovena konkrétním počtem dní, ale tak, že tento návrh lze podat do právní moci rozsudku pro zmeškání¹⁰⁸.

Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání je jedním ze specifických opravných prostředků, který lze využít pouze v jediném případě, a to v situaci, kdy žalovaný zmešká první jednání ve

101 Tamtéž, s. 69

102 Tamtéž

103 Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. II. ÚS 537/11

104 Usnesení NS ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 737/2000

105 § 153b odst. 5 OSŘ

106 JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 458

107 Tamtéž

108 § 153b odst. 4 OSŘk2

věci z omluvitelného důvodu.¹⁰⁹ „Omluvitelný důvod bude obvykle představovat překážka, která žalovanému nebyla známa předem a kterou s ohledem na její povahu, nepředvídatelnost a závažnost lze pokládat za důvod ospravedlňující zmeškání jednání.“¹¹⁰ Výsledkem podání návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání je vyvrácení skutkové domněnky, že skutková tvrzení žalobce jsou nesporná. Není ovšem omluvitelným důvodem okolnost, která sice opravdu žalovanému bránila v účasti u jednání, když objektivně byl schopen žalovaný tento důvod své neúčasti soudu sdělit před zmeškaným jednáním. Tato okolnost nemůže způsobit zrušení rozsudku.¹¹¹ Pokud žalovaný na vyvrácení skutkové domněnky tvrdí a zároveň prokáže (viz výklad výše) důvody, které soud ohodnotí jako omluvitelné, soud usnesením rozsudek pro zmeškání zruší a poté je nutné ve věci nařídit nové jednání.¹¹²

2.3.1 Odvolání

U rozsudků pro zmeškání a uznání je podání odvolání oproti klasickým rozsudkům omezeno. Odvolání je přípustné pouze za podmínek § 205b OSŘ, tedy odvolacím důvodem mohou být pouze vady uvedené v ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ anebo skutečnosti či důkazy, kterými by žalovaný prokazoval nesplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání (dle ustanovení § 153b OSŘ). Je tomu tak proto, že právě specifickou situací, za kterou je vydáván rozsudek pro zmeškání, neprobíhá důkazní řízení, které je jinak klasickou součástí sporného civilního řízení, nýbrž je skutkový stav brán za nesporný, a proto nemůže být po podaném odvolání přezkoumáván skutkový stav, na základě kterého běžně dochází k rozhodování sporných věcí. Není zde tedy možnost napadat správnost a úplnost skutkových zjištění.¹¹³ Z logiky věci tedy odpadá možnost podat odvolání z důvodů jiných než těch, které se týkají podmínek řízení, příslušnosti soudu a jeho obsazení, a zároveň také na skutečnosti a důkazy, kterými má být prokázáno nesplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání.¹¹⁴ Při podání odvolání na základě ustanovení § 205b OSŘ, konkrétněji z důvodu dle ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ není účastník omezen v uvádění novot, neboť ty jsou ustanovením 205a písm. a) OSŘ v tomto případě povoleny. Lze tak u odvolacího řízení uplatnit také skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v řízení prvostupňovém.¹¹⁵ Na ustanovení § 205b OSŘ lze

¹⁰⁹ tamtéž

¹¹⁰ DVOŘÁK, Jan. In LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 734

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² JURÁŠ, Marek. In SVOBODA, Karel, a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 318

¹¹³ Usnesení NS ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 26 Cdo 1253/2005

¹¹⁴ JAKŠIČ, Vít. In LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 903

¹¹⁵ ŠÍMA, Alexandr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 773

nahlížet jako na speciální ustanovení k ustanovení § 205 odst. 2 OSŘ, když stanovuje, v jakých případech (v případech nenaplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání stanovených § 153b OSŘ) lze uplatnit také další odvolací důvody. V tomto případě by tak bylo možno aplikovat také důvod dle ustanovení § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ.¹¹⁶ Také v tomto případě by pak bylo možno uplatnění novot, a to na základě ustanovení § 205a písm. b) OSŘ. „K prokázání, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání, mohou být použity i nové skutečnosti a nové důkazy. Uvedené samozřejmě neplatí u předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání, které se posuzují podle stavu, jaký tu byl v době prvního jednání, které se ve věci konalo.“¹¹⁷ ¹¹⁸Podání odvolání je také jedinou cestou, jak napadnout úvahu soudu ohledně možnosti soudu na základě tvrzených skutečností rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.¹¹⁹ V odvolacím řízení ale není možné napadat rozhodnutí soudu rozsudkem pro zmeškání v tom směru, že jím bylo přiznáno promlčené právo (na rozdíl od práva prekludovaného, kdy soud by musel sám vyvodit, že ze žalobních tvrzení nevyplývá nárok požadovaný žalobcem, a rozsudek pro zmeškání nevydat), když žalovaný se tomu nebránil před vydáním tohoto rozsudku, to totiž přiznání nároku nebrání.¹²⁰ Odvolací soud není v odvolacím řízení vázán odvolacím důvodem, který je v podaném odvolání uplatněn, a přezkoumává jej ze všech důvodů, které jsou v ustanovení § 205b OSŘ uvedeny bez ohledu, jestli je odvolatel uplatnil. V souvislosti s odvoláním lze také zmínit, že rozsudek pro zmeškání nelze napadat v souvislosti s výtkou, že by byl tento rozsudek s dobrými mravy.¹²¹

2.3.2 Zvláštní úprava v části výkonu rozhodnutí

Mimo rámec řádných a mimořádných opravných prostředků je žalovanému dána zákonem ještě jedna specifická možnost obrany, a to v ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ, věta za středníkem. V tomto ustanovení dává zákonodárce v této chvíli již povinnému velmi specifickou a nekoncepční možnost napadnout rozsudek pro zmeškání v tom smyslu, že může tvrdit zánik práva před vydáním rozsudku pro zmeškání, a tím způsobit zastavení výkonu tohoto již pravomocného a vykonatelného rozhodnutí. Tato právní úprava ovšem povinnému umožňuje zpochybňovat již pravomocný rozsudek, a tím narušit systémovou strukturu civilního procesu.

116 KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 377

117 DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1647

118 K nemožnosti přihlednutí odvolacím soudem k okolnostem známým již v době vydání rozsudku pro zmeškání také ŠÍMA, Alexandr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 773; Rozsudek NS ze dne 29. 6. 1997, sp. zn. NS 2 Cdon 447/96; Usnesení NS ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. NS 2 Cdon 1027/96

119 Usnesení NS ze dne 23. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 330/98

120 Usnesení NS ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98

121 PETR, Bohuslav. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář*, kniha IV. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 44

¹²²Obecně platí, že povinný nemá již ve vykonávacím řízení možnost napadnout věcnou správnost rozhodnutí, když například skutečnost, že došlo k zániku práva (před vydáním rozhodnutí), měl možnost účastník u nalézacího řízení tvrdit a učinit tak také ve svém vlastním zájmu měl. Není cílem vykonávacího řízení napravit případné věcně nesprávná rozhodnutí, která jsou výsledkem nalézacího řízení, když tyto nedostatky mají za cíl odstranit opravné prostředky.¹²³ „Na rozdíl od jiných pravomocných titulů (včetně rozsudku pro uznání a platebního rozkazu) je tedy rozsudek pro zmeškání vystaven širší možností zpochybnění své věcné správnosti, pokud jde o závěr, zda takovým rozsudkem přiznané právo v době jeho vyhlášení skutečně existovalo.“¹²⁴ Zákonodárce dospěl k zakotvení této speciální úpravy zřejmě z důvodu posílení možnosti zajistit soulad vydaného rozsudku s objektivní skutečností, ovšem to je opět další znamení, že sám zákonodárce dostatečně nedůvěřuje zakotvení institutu rozsudku pro zmeškání a jeho funkčnosti, respektive nahlíží na něj příliš formalisticky.¹²⁵ Tato úprava je tak jedinou výjimkou, kdy se u exekučního titulu může přihlížet k zániku práva, který nastal ještě před vydáním rozhodnutí.¹²⁶ Tato zvláštní úprava možnosti obrany povinného se ovšem opět pohybuje na hraně ústavnosti, když vcelku nedůvodně znevýhodňuje oprávněné na základě rozsudku pro zmeškání oproti oprávněným z „klasického“ rozhodnutí, neboť v případě rozsudku pro zmeškání (který ukládá povinnost k plnění) si stále nemůže být oprávněný jist, zda tento rozsudek nebude věcně napadán z důvodu zániku práva před vydáním takového rozsudku.¹²⁷ V tomto ohledu se dá současná právní úprava hodnotit jako nevyhovující, když absolutně nekoncepčně podřívá význam vydání rozsudku pro zmeškání pro oprávněného, protože si takovýto oprávněný nemůže být ani ve vykonávacím řízení jist, že nebude zasahováno do tohoto rozsudku jakožto výsledku nalézacího řízení.

122 WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*. Roč. 1993, č. 10, s. 598; DVORÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 139

123 LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1116

124 DVORÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 137

125 Tamtéž

126 LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1116

127 DVORÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 138-139

3. Věcný záměr civilního soudního řádu

Vzhledem k tomu, že v současné době je připravován nový předpis řešící problematiku civilního soudního řízení, je součástí této práce také rozbor této navrhované úpravy. V této kapitole je tak pojednáno o tom, jaká je zamýšlená právní úprava tohoto institutu do budoucna, a to zejména v kontrastu současné právní úpravy.

Věcný záměr k připravovanému civilnímu řádu soudnímu se snaží v mnohém současné nedostatky rozsudku pro zmeškání napravit a víceméně se navrátit více k úpravě v ČŘS tohoto institutu, avšak jak tvůrci sami uvádějí, inspirovali se v mnohém současnou rakouskou úpravou a nejde o plný návrat k úpravě dle ČŘS.¹²⁸

Věcný záměr jednak současné dost úzké pojetí rozsudku pro zmeškání rozšiřuje možnostmi, za nichž lze rozsudek pro zmeškání vydat, tak také rozšiřuje okruh subjektů, proti nimž lze institut využít, když zavádí možnost vydat jej i proti žalobci, čímž by odpadla diskutovaná (ne)rovnost zbraní, respektive rovnost účastníků v řízení.

Současné velmi úzké pojetí tohoto institutu by věcný záměr rozšířil o možnost vydat rozsudek v případech, kdy se dnes vydává rozsudek pro uznání (dle ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ), tedy stanovuje možnost vydat rozsudek pro zmeškání v případě, že se žalovaný včas nevyjádří k žalobě. Věcný záměr navíc uvádí podmínku, kdy takto by bylo možno rozhodnout pouze v případě, kdy by skutkové přednesy žalobce nebyly v rozporu s obsahem spisu. Navíc by zde byla možnost opravného prostředku buď žádostí o navrácení v předešlý stav či podáním odvolání.

Vzhledem k tomu že koncepčně je věcný záměr směřován k výraznějšímu posílení přípravného roku (jednání), je zejména na něj směřována úprava rozsudku pro zmeškání (při nekonání přípravného roku by stejné podmínky platily pro první jednání ve věci), kdy ten by byl možný v případě nedostavení se jedné ze stran. Úprava by již tedy nebyla omezena pouze na zmeškání žalovaného, ale byla by již využitelná také v případě zmeškání žalobce. Dosavadní fikce uznání nároku (značně problematická) v případě zmeškání žalovaného, a také fikce zpětvzetí žaloby, v případě zmeškání žalobce, by tak byla nahrazena skutkovou domněnkou, podle které zmeškavší strana nemá obranu proti nároku vznesenému žalobou (rozebráno výše). V této souvislosti je nutné také podotknout, že by již nebyl brán ohled na předchozí aktivitu v žalobní odpovědi a nově také podání žaloby, když se vychází z toho, že u strany, která se do sporu pustila, je třeba nejen písemné aktivity (v podobě právě oné žaloby či žalobní odpovědi), ale také účasti u soudu. Také zde by nebylo možno rozsudek pro zmeškání vydat v případě, že by

128 Ministerstvo spravedlnosti. Věcný záměr civilního řádu soudního. [online]. justice.cz, [cit. 2. srpna 2018]. Dostupné na [https://crs.justice.cz/], k bodu 255 – 259

skutkové okolnosti, které by měly být vzaty za pravdivé, nebyly v souladu s obsahem spisu. Takto koncipovaná úprava tohoto institutu by tak značně vyrovnala postavení žalobce a žalovaného, respektive oproti současnému stavu by postavení žalovaného posílila. Stejně jako v současné době by bylo možno žádat o uvedení v předešlý stav s argumentací, že se strana nezúčastnila přípravného roku či prvního jednání z omluvitelného důvodu.

Oproti současnému stavu počítá věcný záměr s povinností soudu rozhodnout o návrhu na rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání. V případě, že takovému návrhu soudu nevyhoví, musí jej usnesením zamítnout. Ovšem proti takovému usnesení by nebyl připuštěn opravný prostředek, aby nedocházelo k zbytečnému prodlužování řízení. Po zamítnutí takového návrhu by tedy soud pokračoval v řízení a žalobce by tak měl možnost dosáhnout kontradiktorního rozsudku. Navrhovaná úprava se tímto snaží zabránit současné možné libovůli, umožněné materiálními požadavky současné právní úpravy a posílilo by se tak ochrana žalobce v případě nevydání rozsudku pro zmeškání i v případě naplnění formálních předpokladů.

Nově by se také upravovala možnost rozhodnout rozsudek pro zmeškání také v případě, kdy strana, která se nezmeškala a při zmeškání druhé strany nenavrhl vydání rozsudku pro zmeškání a místo toho doplnila či přednesla nová skutková tvrzení, pokud by protistrana s nimi byla obeznámena a znovu se k dalšímu nařízenému jednání nedostavila, měla by dostavivší se strana i poté možnost navrhnout rozsudek pro zmeškání. Jak uvádí tvůrci věcného záměru, nejvyužitelnější by byla tato úprava v případě, kdy by se žalovaný nevyjádřil k žalobě a po obeznámení s následně doplněným skutkovým stavem by znovu zmeškal (přípravný rok či první jednání), má možnost druhá strana navrhnout rozsudek pro zmeškání, který by již byl vydaný podle doplněného skutkového stavu.

Navrhovaná úprava se ovšem nesnaží rozšiřovat úpravu příliš, a proto nedovoluje, aby po účasti na přípravném roku bylo při zmeškání ústního jednání možno navrhnout rozsudek pro zmeškání, když účast na přípravném roku považuje za dostatečně průkazný fakt o aktivitě strany a vůli se sporu účastnit.¹²⁹

Takto pojatá úprava rozsudku pro zmeškání se snaží vyhovět tzv. sociální koncepci civilního procesu, která směřuje k poskytnutí ochrany skutečným subjektivním právům.¹³⁰ Lze spatřit snahu vyrovnat postavení žalobce i žalovaného tak, aby měli stejnou možnost využít tento institut při zmeškání druhé strany, snaží se působit motivačně na obě strany a zároveň se nesnaží rozhodování o využití či nevyužití rozsudku pro zmeškání ponechat pouze na soudcovském

129 Ministerstvo spravedlnosti. Věcný záměr civilního řádu soudního. [online]. justice.cz, [cit. 2. srpna 2018]. Dostupné na [https://crs.justice.cz/], k bodu 255 – 259

130 WINTEROVÁ, Alena a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 808

uvážení ohledně rozhodování o naplnění materiálních podmínek tohoto institutu tak, jak je tomu nyní.

Závěr

Tato diplomová práce byla zaměřená na komplexní a podrobnou úpravu rozsudku pro zmeškání. Bylo zhodnoceno, že tento institut má dalekosáhlou historii svého zakotvení v právních rádech, kdy zmeškání účastníků řízení bylo určitým způsobem postihováno již právem římským. Zásadní význam pro vývoj institutu v našem právním řádu představovalo zakotvení v rakouské úpravě, konkrétně v ČRS, která byla po zániku Rakousko-Uherska převzata recepčními normami také do československé právní úpravy. Oproti současné právní úpravě byla tehdejší úprava jednak podrobnější, ale hlavně postihovala situace, které jsou dnešní úpravou zahrnuty pod úpravu rozsudku pro uznání či jí nejsou známy vůbec. V komunistické éře byl rozsudek pro zmeškání z právního řádu vypuštěn úplně a až po vzniku České republiky byl tento klasický institut do právního řádu navrácen.

V úvodu této práce byly stanoveny výzkumné otázky, kdy první otázka byla cílena na to, jaký je a má být smysl rozsudku pro zmeškání a zda je současnou právní úpravou naplňován. Zde je nutno konstatovat, že smyslem je na základě skutkové domněnky nedostatku procesní obrany žalovaného zabránit obstrukcím z jeho strany tím, že by se k jednání nedostavil a řízení prodlužoval (a zvyšoval tak také náklady řízení), a na základě této skutkové domněnky tak dochází k urychlení řízení, když skutková tvrzení žalobce se berou za nesporná a soud pak na základě těchto skutkových tvrzení má možnost na návrh žalobce vydat rozsudek pro zmeškání bez přikročení k dokazování. Smyslem nemá být primárně sankcionování žalovaného, právě naopak, rozsudek pro zmeškání by měl strany motivovat k aktivitě v řízení. Přestože odborné publikace a její autoři tento cíl rozsudku pro zmeškání chápou, současná právní úprava nemůže tohoto zamýšleného cíle naplno dosáhnout, když fakticky jedna a ta samá nečinnost žalovaného (zmeškání jednání) je postihována rozdílným způsobem v závislosti na tom, zda jde o jednání přípravné nebo první jednání ve věci, a to rozsudkem pro uznání, který je již čistou procesní sankcí, když jednak konstituuje dispozitivní úkon žalovaného v podobě uznání nároku a jednak nedostatečně reflektuje omluvitelné důvody zmeškání, které v úpravě rozsudku pro zmeškání nechybí. Pokud chce tedy zákonodárce motivovat žalovaného k větší aktivitě v řízení, měl by právní úpravu sjednotit a na shodné situace reagovat shodným procesním následkem, tedy rozsudkem pro zmeškání. Bude také nutné, aby zákonodárce opravdu na tento institut nahlížel méně formalisticky a reflektoval, že rozsudek pro zmeškání se nesnaží docílit rozhodnutí odporujících hmotněprávnímu stavu (přestože se tomu v určitých případech jistě nelze vyvarovat), ale snaží se ušetřit čas i náklady účastníků za využití praxí osvědčené skutkové domněnky nedostatku obrany žalovaného.

Druhou výzkumnou otázkou mělo být zjištěno, zda je současná právní úprava opravdu v souladu s ústavní zásadou rovnosti účastníků, respektive rovnosti zbraní, které jsou součástí práva na spravedlivý proces. Současně bylo smyslem výzkumné otázky nalézt případné nedostatky současné právní úpravy. Co se týče zásady rovnosti procesních zbraní, největší problém je v současné době v situaci, kdy vydání rozsudku pro zmeškání je oprávněn navrhnout pouze žalobce. Toto zákonodárce odůvodňoval skutečností, že žalovaný by u jednání uplatňoval tvrzení, se kterými by se žalobce nemohl předtím seznámit a adekvátně si na ně připravit reakci, a tím by byl vůči žalovanému znevýhodňován, když žalovaný musí mít zachovánu také konkrétní lhůtu k přípravě jednání a všechny tvrzené skutečnosti jsou mu známy z doručené žaloby. Tomuto problému, kterému zákonodárce čelí tím, že neumožní žalovanému vydat při neúčasti žalobce shodně rozsudek pro zmeškání, by se dalo předejít jednoduše stanovením povinnosti odpovědi na žalobu, když s tou by musel být žalobce seznámen, a potom by již nic nebránilo žalovanému navrhnout rozsudek pro zmeškání stejně jako žalobce v případě jeho nepřítomnosti u prvního jednání. Ústavní soud se zde příliš úzkostlivě snaží vyhovět požadavku ústavně konformního výkladu v případě, kdy je možno určitý institut vykládat také tímto ústavně vyhovujícím způsobem a v mnoha svých rozhodnutích opakovaně potvrzuje ústavnost rozsudku pro zmeškání. Pro jeho zachování ovšem stanovil postupně několik materiálních podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání, když by dle něj pouze naplnění formálních předpokladů a následné vydání rozsudku pro zmeškání nestačilo pro shledání ústavnosti tohoto institutu. Ústavní soud tak zejména stanovil, že soud má opravdu dle výkladu slova „může“ v ustanovení § 153b OSŘ pouze možnost, nikoli povinnost, rozsudek pro zmeškání vydat a v případě, že by z jakéhokoli důvodu měl pochybnosti o vhodnosti vydání tohoto rozsudku, měl by se klonit spíše k uvážlivému využití tohoto institutu. To ale staví do nevýhodné pozice žalobce, který při splnění formálních podmínek řízení a navrhnutí vydání rozsudku pro zmeškání není předem schopen odhadnout, zda soud tomuto jeho návrhu vyhoví či nikoli, neboť je čistě na vůli soudu, zda tak postupovat bude či nikoli. Libovůle by přitom v civilním řízení neměla mít své místo. Vhodné by tak bylo nastavit podmínky vydání rozsudku pro zmeškání tak, aby jednak obsáhly výjimky, za nichž se rozsudek pro zmeškání vydat nemá (důvodná a včasná omluva, předchozí procesní aktivita apod.), a na druhé straně nedávat soudu možnost volné úvahy nad tím, zda v daném případě rozsudek vydá či nikoli, aby tak někteří žalobci nebyli ve shodné situaci nedůvodně znevýhodňováni. Také se nedá souhlasit s názorem Ústavního soudu v tom ohledu, že je současná úprava v pořádku, když případy zmeškání prvního jednání žalobcem jsou spíše výjimečné a důvod pro nápravu by byl až v případě změny společenských poměrů. Právní úprava by měla být všeobecná a měla by být nediskriminující určitou skupinu účastníků, zde žalovaných,

v možnosti využít stejný procesní prostředek jako jiný účastník v obdobném postavení, zde konkrétně jako žalobce. Dá se tak bezpochyby říct, že současná podoba rozsudku pro zmeškání se nachází nebezpečně na pomezí ústavnosti tohoto institutu, neboť ústavnost je zajišťována materiálními podmínkami definovanými judikaturou, které ovšem suplují nedostatky právní úpravy, což v pořádku není. Zde je jistě prostor k posunu právní úpravy de lege ferenda.

Lze ovšem konstatovat, že současně diskutovaný věcný záměr nového civilního řádu soudního je krokem kupředu, když se snaží v určitých aspektech navrátit do stavu právní úpravy dle ČRS, ovšem nesnaží se k ní vrátit slepě, ale bere si příklad z pozitiv i negativ současné rakouské právní úpravy a reaguje na to úpravou ustanovení rozsudku pro zmeškání do podoby, která by vyhovovala ústavnímu požadavku rovnosti účastníků, resp. rovnosti procesních zbraní umožněním takového postupu také při zmeškání žalobce, a také se navrácí k rozsudku pro zmeškání v případech, které jsou v současné době zahrnuty pod úpravu rozsudku pro uznání. Věcný záměr nového civilního předpisu tak v mnoha ohledech lze shledat jako pozitivní posun a v případě, že bude tato právní úprava v následujících letech přijata, bude to velmi pozitivní krok kupředu pro institut rozsudku pro zmeškání.

Bibliografie

Monografie a kolektivní díla

- DVORŇÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, 208 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 616 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář, kniha IV*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 280 s.
- VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. 2. vydání. Praha: Leges, 2016, 168 s.
- SVOBODA, Karel, a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s.
- LAVICKÝ, Petr, a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 1116 s.
- STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 660 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 565 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 268 s.
- KLAIN, Jakub. *Rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta právnická, 2016. 78 s.. Vedoucí diplomové práce Tomáš Pohl
- SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Eurolex Bohemia: Praha, 2006. 1202 s.
- MARKOV, J. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.-XVII. století*. Academia: Praha, 1967. 336 s.
- SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1627 s.
- DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, 2500 s.

Judikatura

- Usnesení NS ČSR ze dne 3. 6. 1924 č. přes. 36/24
- Rozsudek ESLP č. 14448/88 ze dne 27. 10. 1993
- Usnesení KS v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94
- Rozsudek NS ze dne 29. 6. 1997, sp. zn. Ns 2 Cdon 447/96
- Usnesení NS ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. NS 2 Cdon 1027/96

- Usnesení NS ze dne 22. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98
- Usnesení NS ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 2432/98
- Usnesení NS ze dne 23. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 330/98
- Usnesení NS ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1529/98
- Usnesení NS ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98
- Usnesení NS ze dne 28. 4. 1999, sp. zn. 32 Cdo 1939/98,
- Usnesení NS ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1046/99
- Usnesení NS ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2083/99
- Usnesení NS ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2228/99
- Usnesení NS ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2907/99
- Usnesení NS ze dne 20. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2056/2000
- Usnesení NS ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000
- Usnesení NS ze dne 22.2.2001, sp.zn. 20 Cdo 2041/2000
- Usnesení NS ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 737/2000
- Rozsudek NS ze dne 23. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001
- Usnesení NS ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/2002
- Nález ÚS ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 202/03
- Usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 10 Co 38/2004
- Nález ÚS ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04
- Nález ÚS ze dne 23. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 63/05
- Usnesení NS ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 1129/2005
- Usnesení NS ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 26 Cdo 1253/2005
- Nález ÚS ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/2008
- Rozsudek NS ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 2839/2008
- Usnesení NS ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 26 Cdo 5214/2008
- Usnesení ÚS ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. II. ÚS 537/11
- Nález ÚS ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 2656/12
- Usnesení ÚS ze dne 13. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 166/14
- Usnesení NS ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014
- Rozsudek NS ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 5128/2015

Články

- WINTEROVÁ, Alena a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního. Právní rozhledy. 2017, č. 23-24, s. 808

- MRUZEK, Karel. Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Právní rozhledy. Roč. 2004, č. 4, s. 150
- WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Právní praxe. Roč. 1993, č. 10, s. 598
- BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. Právní rozhledy. Roč. 2004, č. 1, s. 35
- ŠMÍD, Ondřej. Institut přípravného jednání. Právní fórum. Roč. 8., č. 1, str. 17
- MACUR, Josef. K urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy, roč. 2002, č. 3, s. 126
- MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. Bulletin advokacie, 2002, č. 2, s. 30

Zákony a důvodové zprávy

- Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, [online] psp.cz. [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0>>, k bodům 191 až 193
- Ministerstvo spravedlnosti. Věcný záměr civilního řádu soudního. [online]. justice.cz, 2017 [cit. 2. srpna 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>, k bodu 255 – 259
- Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1993. Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, [online] psp.cz [cit. 2. srpna 2018] Dostupné na <<https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t022900.htm>>, k bodu 18
- Důvodová zpráva. Národní shromáždění republiky Československé, tisk č. 160 a tisk č. 510, úvodní část
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), v původním znění
- Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních předpisů
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná sdělením č. 209/1992 Sb.
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, v původním znění
- Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, v původním znění
- Zákon č. 319/1948 Sb., zákon o zlidovění soudnictví, v původním znění

Abstrakt

Tato diplomová práce komplexně pojednává o institutu rozsudku pro zmeškání jako klasickém kontumačním rozsudku, který v současné podobě reaguje na zmeškání žalovaného u prvního jednání. V práci je rozebrána historie institutu a smysl a účel zavedení tohoto institutu zpět do našeho právního řádu. Dále se práce soustředí na jednotlivé podmínky pro vydání, a to jak podmínky formální, výslovně požadované zákonem, tak podmínky materiální, doplněné judikaturou zejména Ústavního soudu. V práci byla využita četná judikatura jak Ústavního soudu, tak soudu Nejvyššího, který zase blíže rozváděl formální podmínky nutné pro možnost vydání rozsudku pro zmeškání.

Práce se zaměřuje na problematiku pojetí spíše jako formalistického institutu, který nabourává jinak obecně převládající princip materiální pravdy a snaží se poukázat na správné chápání tohoto institutu neodporujícího jeho pravému smyslu a účelu. Dále se práce zaměřuje zejména na soulad institutu rozsudku pro zmeškání s požadavkem rovnosti účastníků, resp. rovnosti procesních zbraní, jež je součástí ústavního práva na spravedlivý proces. Práce nastiňuje současné problémy právní úpravy a také poukazuje na možnou budoucí právní úpravu tohoto institutu, když je nyní diskutován zveřejněný věcný záměr připravovaného civilního řádu soudního.

Summary

This diploma thesis deals completely with an institute of default judgement as a standard judgement by default which nowadays responds to the default of defendant at the first proceeding. The history of institute and the purpose of restoring of this institute to our rule of law is analyzed. Furthermore, the thesis concentrates on individual conditions of issuing, formal conditions required by court explicitly on the one hand, and material conditions supplemented by the Constitutional Court case-law on the other hand. Numerous case-law of the Constitutional Court and the Supreme Court which more elaborated the formal conditions necessary for issuing of default judgement was utilized in the thesis.

The thesis focuses on problems of concept more as a formalistic institute which baffles generally prevailing concept of material truth and tries to point out appropriate understanding of this institute not contradicting to its relevant purposes. Moreover, the thesis concentrates on accord of institute of default judgement with the demand of equality of participants, that means equality of arms which is a part of the fair proceeding by constitutional law. The thesis depicts current problems of legislation and also depicts the possibility of future legislation of this institute. Published material intention of Civil procedure Code is discussed.

Klíčová slova

Rozsudek pro zmeškání – kontumační rozsudek – civilní proces – předčasný rozsudek – zmeškání žalovaného – rovnost stran – rovnost procesních zbraní – první jednání – omluvitelný důvod – spravedlivý proces – skutková domněnka nedostatku obrany – zásada formální pravdy – zásada materiální pravdy – doručování – poučení – formální procesní podmínky – materiální podmínky

Key words

Default judgement - judgement by default - civil procedure - premature judgement- default of defendant - equality of participants - equality of arms - first proceeding - excusable reason - fair trial - factual presumption of lack of defense - formal truth - material truth - delivery - instruction - formal procedural conditions - material conditions